

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZAM
 MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424

TELEFON: 1-505-97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 1-465-00.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
 A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELOI ORSZAGOS EGYESULETENEK
 SZERKESZTO-BIZOTTSAGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
 Dr. NAGY SÁNDOR
 M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRS SZERKESZTŐ:
 RÁKOSI GYÖRGY
 M. KIR. POSTAFŐMÉRŐK

A posta vétlen felelőssége.

Írta: Dr. SÁNDORFY KAMILL, a m. kir. igazságügyminisz-
 térium törvényelőkészítő ügyosztályába beosztott kir. kúriai bíró,
 egyetemi magántanár.

Inculpabilité de la poste dans les cas d'accident.

Par M. le Docteur Kamill Sándorfy, Juge de Cour suprême, affecté au bureau préparatoire des lois, au Ministère de la Justice roy. hongr., privat-docent.

L'auteur donne un compte-rendu sur le changement important survenu dans la pratique judiciaire en ce qui concerne la responsabilité objective, se produisant sans culpabilité, des exploitations dangereuses. Il relève que d'après un nouvel arrêt de la Cour suprême les exploitations dangereuses, parmi lesquelles figure aussi la poste, ne sont responsables pour les accidents arrivés dans la marche de leur service que si l'accident s'est produit par suite des dangers de l'exploitation; toutefois, il ne peut s'agir d'aucune responsabilité uniquement sur la base que l'accident s'est produit à l'endroit ou dans les cadres de l'exploitation dangereuse, mais indépendamment de l'élément dangereux de l'exploitation. Il s'élève contre la pratique commençant à se former qui détermine la responsabilité des grandes entreprises, et celle de la poste aussi, pour les accidents, seulement sur la base que celles-ci sont même de porter des charges et peuvent calculer leurs bénéfices en tenant compte des dommages-intérêts.

Bírói gyakorlatunk szerint a postának vagy a postakincstárnak külön jogi személyisége nincs és amint azt a kir. Kúria a P. I. 3375/1934. számú ítéletében kifejtette, a postakincstár elnevezés csak a m. kir. kincstárnak a megjelölésére szolgál olyankor, amikor arról a postai szolgálattal kapcsolatban van szó. Ha mégis a „posta“ felelősségéről kívánok néhány szót mondani, ezt azért teszem és azért nem beszélek a „m. kir. kincstár postai szolgálattal kapcsolatos“ magánjogi felelősségéről, mert ha nincs is, amint a kir. Kúria mondja, külön postakincstár, de fennálló törvényes jogszabályaink szerint mégis csak van m. kir. posta, amely például a Postaüzleti vagy a Távbeszélőüzleti Szabályzat szerint, mint posta lehet felperes, mint posta követeléseket támaszthat, kártérítéseket és egyéb tartozásokat fizethet, stb. Nem pongyolaságból használok tehát ezt a kifejezést: „a posta felelőssége“, ha-

nem meggondoltan, mert a posta üzletszabályai szerint a postának külön ügyköre van, megilleti külön posta-regále és ha a háta mögött mint pénzügyileg felelős gazda, ott áll is maga az államkincstár, jogilag sem tekinthető szabatosághianyúnak a posta felelőségéről beszélnünk.

A posta vétkességi alapon előálló felelőségéről ezúttal nem kívánok beszélni, csupán vétlen felelőségéről. A vétlen felelőség tudvalevőleg annyit jelent, hogy bizonyos vállalatok, üzemek stb. az üzemiükben bekövetkezett károkért bizonyos esetekben akkor is felelősek, ha az ilyen vállalatot, üzemet semminemű vétkesség sem terheli. Jogtörténeti előzményei is vannak nálunk éppen a múlt század első felében hozott egyes más természetű törvényekben a vétlen felelőség kialakulásának, de főként a vasutak tekintetében alakultak ki azok a principiális elvek, amelyek azután a tárgyilagossá, vagyis vétlen felelőség kialakulására vezettek. Az 1874: XVIII. tc. 1. §-a a vasutnak ilyen vétlen felelőségét állapította meg, mondván, hogy ha valamely, habár a közforgalomnak még át nem adott vaspálya üzeménél valaki életét veszti, vagy testi sértést szenved, az ezáltal okozott károkért az illető vaspályavállalat felelős, kivéve, ha a vállalat bebizonyítja, hogy a halált vagy a testi sértést elháríthatatlan esemény (vis major), vagy egy harmadik személynek elháríthatatlan cselekménye, melyet a vaspályatársulat megakadályozni képes nem volt, vagy a megholtak, illetőleg a sérültek saját hibája okozta. Ennek a törvénynek talajából nőtt ki az a terebélyes fa, amit ma már a vétlen felelőség jelent, mert alkalmazási körét a bírói gyakorlat roppant széles körökre terjesztette ki és a tárgyilagossá felelőség elvét az idők folyamán általában kiterjesztette a veszélyes üzemekre s a veszélyes üzemek fogalmi körébe vonta a vasúton felül a villamosokat, a gőzhajózási vállalatokat, a gépkocsiüzemeket, stb. is. Minthogy a m. kir. posta olyan technikai berendezésekkel is rendelkezik, amelyek a veszélyes üzemek fogalmi körébe tartoznak, s különösen a posta által fenntartott sok száz gépkocsi s egyéb veszélyes üzemi berendezés (rádióantennákkal kapcsolatos berendezések, stb.) révén a posta ma már számos vonatkozásban esik a tárgyilagossá, vagyis vétlen felelőség elveinek alkalmazása alá, a következőkben röviden ismertetni óhajtom a vétlen felelőségre vonatkozó, ma már a posta mint veszélyes üzem szempontjából is rendkívül fontos kártérítési elvek legfrissebb módosulásait.

A posta vétlen felelősége — s ezt mindent megelőzően óhajtom kiemelni, — nem csupán főleg mint gépkocsikat tartó, a veszélyes üzem fogalmi körébe tartozó villamos és egyéb berendezéseket üzemben tartó vállalaté, tehát nem csupán mint veszélyes üzemé lép előtérbe, hanem a veszélyes üzemi jellegén felül és enélkül, vagyis veszélyesség nélkül pusztán mint nagyvállalaté is. Az utóbbi tekintetben igen érdekes a kir. Kúriának az 1934. évi november hó 22-én P. I. 3375/1934. szám alatt hozott ítélete, amelynek alapjául szolgáló tényállás az volt, hogy a postakocsi kereke a gyalogjáró széléhez ütődött, ennek folytán eltörött, egy kiségitő postai alkalmazott a bakról leesett és megsérült. Itt nem veszélyes forgalmi eszközről volt szó, nem gépkocsiról, hanem közönséges, lovak által vont postakocsiról. Míg a vétkesség nélkül előálló, vétlen felelőség elveit a bíróság addig csupán a veszélyes üzemekre és így a veszélyes üzemművel dolgozó forgalmi vállalatokra alkal-

mazta, addig ez a határozat az üzem veszélyes jellegét nem keresve, pusztán azon az alapon mondotta ki a postát legalább részleges kár viselésére kötelezettnek, hogy:

„ . . . olyan esetben, amikor a kár előidézésében egyik fél sem hibás, méltányos és gazdasági szempontból is indokolt, hogy a kárt a felek közül inkább az viselje, aki a károsító esemény bekövetkezésére alkalmat szolgáltató vállalatnak hasznát is élvezzi (Cuius commodum, eius periculum); továbbá, hogy a vállalat vagy üzem fenntartója, nagyobb vagyoni erejénél fogva, rendszerint könnyebben viseli el a kárt, mint a károsító esemény által közvetlenül sújtott másik fél, s az üzem költségeibe való beleszámítás útján, esetleg biztosítással vagy más módon is, módjában van azt az üzem vagy vállalat szolgáltatásait igénybevevőknek szélesebb körére áthárítani, és így szétosztani. Ezek a megfontolások nemcsak az elsősorban, vagy éppen kizárólag nyereszkesedés céljából létesített vállalatok és üzemek tekintetében érdemelnek figyelmet, hanem ugyanúgy érvényre juthatnak az államkincstárral és más nagyobb köztisztviselőkkel szemben is. Kétségtelen ugyanis, hogy az ilyen nagy köztisztviselőnek a vagyoni egyensúlyára távolról sem gyakorol olyan megsemmisítő hatást egy-egy baleset, vagy hasonló károsító esemény, s az abból eredő kár viselése, mint az egyes vagyontalan vagy kis-vagyonú embernek a helyzetére; s emellett a kárnak szélesebb körökre szétosztva való áthárítása az ilyen, adók és más közszolgáltatások kivetésére is jogosított köztisztviselőknek még inkább módjában áll, mint a pusztán nyereszkesedési céllal létesített magánvállalatoknak. Ezért, jóllehet a m. kir. Kúria ítélezésében előfordult olyan állásfoglalás, hogy az államkincstár és más, hasonló köztisztviselők a vétlenül okozott kárért felelősséggel a méltányosság alapján sem terhelhetők, ettől az állásponttól a m. kir. Kúria azóta már több határozatában eltért, és így az a m. kir. Kúriának állandó gyakorlatává nem vált; az adott esetben pedig annál kevésbé lenne indokolt az államkincstárnak a nyereszkesedés céljából létesített vállalatoknál a vétlenül okozott kárért való felelősség szempontjából kedvezőbb elbánásban részesítése, mert a postaszolgálat, amelynek körében a baleset bekövetkezett, az államnak, legalább részben, üzleti célú vállalkozása, amely a feladata körébe eső egyéb közérdekű célok megvalósítása mellett az állam bevételeinek a növelésére is szolgál. Ebből a döntésből nem következik szükségképen az, hogy a felperesnek a balesetből származó teljes kárát az alperesnek kell viselnie. Az alperes kártérítési kötelezettségének a terjedelme a kár mennyisége tekintetében még ezután megállapítandó és a méltányosság szempontjából méltatás tárgyává teendő körülményektől függ.“ (1934. nov. 22. — P. I. 3375/1934.)

Ennél a határozatnál a kir. Kúria abból indult ki, hogy az, aki másnak jogvédte érdekét jogellenesen megsérti, még ha ez vétlenül történik is, a sértett félnek a kárát, ha ez máshonnan meg nem térül, megtéríteni tartozik annyiban, amennyiben ezt az eset körülményeire és különösen a felek vagyoni helyzetére való tekintettel a méltányosság megkívánja. Ezt a jogszabályt a m. kir. Kúria gyakorlata akként fejlesztette tovább, hogy annak a gazdaságnak vagy üzemnek a tulajdonosa (fenntartója), amelynek az érdekében végzett munka vagy egyéb működés közben a baleset bekövetkezett, a balesetet szenvedettnek a

kárát a fentebb megjelölt egyéb feltételek mellett és mindenkor a gazdaság vagy üzem terjedelmére figyelemmel és csakis a méltányosság szabta mértékben megtéríteni tartozik akkor is, ha a kár előidézésében nemcsak vétkes, hanem még tárgyilag jogellenes, — bár vétlen — magatartásával sem vett részt.

Ez a határozat nem jelent még kijegecesedett, állandó bírói gyakorlatot, de mindenestre alapja lehet egy olyan kialakulható bírói gyakorlatnak, amely a vétlen felelősség elvét a veszélyes üzemek körén túl az erős teherbírású vállalatokra is kiterjeszti az üzemükben bekövetkezett olyan károkért, amelyek előidézésében sem a vállalat, sem a balesetet szenvedett egyén nem volt hibás, nem volt tettekkel tényező. Más kérdés, magánjogilag megnyugtatóan megalapozott s általában helyes volna-e ilyen gyakorlat kialakulása.

Ezúttal a postának, mint az említettek szerint veszélyes üzemnek ezen veszélyes üzemi minőségéből következő vétlen felelősségét kívánám az újabb jogfejlődés lámpájával megvilágítani. Magánjogi Törvénykönyvünk országgyűlés elé terjesztett tervezetének 1741. §-a a következőképen rendelkezik: „Aki önállóan oly ipari vagy egyéb foglalkozást folytat, vagy bármely célra oly üzemmódot alkalmaz, amely természeténél fogva különös veszéllyel jár, felel az ilyen iparüzésből, foglalkozásból vagy üzemmódból akár alkalmazottjára, akár harmadik személyre háramló kárért, ha csak nem bizonyítja, hogy a kárt erőhatalom okozta. Ekként felelnék különösen a vasúti, síkló-, géperejű hajózási, vízvezetéki, gázt és villamosságot szolgáltató, építő- és bányavállalatok, továbbá mindazok, akik gépkocsit, felvonógépet, repülőgépet vagy léghajót járatnak. Ezt a felelősséget előre sem kizárni, sem korlátozni nem lehet.“ Ez a paragrafus annak a bírói gyakorlatnak bölcsőjében nevelődött, amely az 1874. évi vasúti törvény vétlen felelősségi elveit a veszélyes ipari üzemek egész körére kiterjesztette. A vétlen felelősség törvényi elveinek ez a kiterjesztése azonban a törvény eredeti szándékaitól erősen eltért. A törvény indokolásából világosan kitűnik az, hogy a méltányosság alkalmazásától nem akart a törvény eltérni és a vétlen felelősség megállapításával nem akart olyan merev, hajthatatlan elvet felállítani, amely a veszélyes üzemek tekintetében a méltányos jog, a jus aequum alkalmazását teljességgel kizárta volna.

Bár a törvény indokolása világosan rámutatott annak szükségességére, hogy a bíró minden egyes esetet külön-külön tegyen mérlegelés tárgyává, a bírói gyakorlat az idők folyamán szinte automatává vált és ha veszélyes üzembről volt szó, ezt a baleset folytán meghalt vagy megsérült személy vagy jogutódjai javára kártérítésre kötelezte, — az exkulpálásra vezető, fentebb felsorolt mentesítő okok nem léteben, — ha a baleset a veszélyes „üzemnél“ következett be, akár annak teljesen veszélytelen akciójában vagy periódusában is.

Bár az 1874. évi törvény világosan azért született meg, hogy a veszélyes üzemmél összefüggő, még világosabban kifejezve, az üzem veszélyes akciójával összefüggő baleset tekintetében tegye a vállalatot vétkesség nélkül is felelőssé, bírói gyakorlatunk messze tovább ment és akkor is marasztalta a vasutat, a villamost, az autóbusszállatokat, stb., ha a baleset a vállalat szorosan vett veszéllyel járó akciójával

nem állott összefüggésben. Így történt azután, hogy az álló autóbuszról leszálló és az ajtóból kiálló kis csavarszegbe akadó utas kéz-sérüléseért kártérítésre kötelezte az autóbuszvállalatot, de minden vétkesség megállapítása nélkül pusztán azért, mert a baleset az autóbuszüzemben következett be (kir. Kúria, P. II. 1833/1929.), vagy ugyancsak a vétlen felelősség alapján kártérítésre kötelezte a vasutat olyan esetben, amikor a testi sérülés nem a mozgó vonaton, még csak nem is a pályatesten, hanem bent az állomás épületében, a vasúti jegy váltása közben állott be. (Kir. Kúria, P. VI. 2811/1925. sz.) E bírói gyakorlat szerint elég volt tehát, hogy a baleset a veszélyes üzem vállalatának működési területén következzen be és elég volt a marasztalásra az is, ha ez megállapítható volt, de az nem volt megállapítható, hogy veszélyes akcióból származott a baleset.

Már évekkel ezelőtt, egy, a „Jogállam“-ban írt tanulmányomban tüzetesen kifejtettem, hogy a bírói gyakorlat ezzel igen veszedelmes területre jutott, mert a vétlen felelősséget szinte megalapító 1874. évi vasúti törvény nem arra gondolt, hogy a vasút vétlen felelősséggel tartozzék akkor is, ha például az álló vonattól megijedtek a lovak és összetörték a kocsit, hanem arra, ha például a veszélyes vonat elgázolt valakit. Az eredeti intencióktól eltérve, a bírói gyakorlat a legutóbbi években azután eljutott egészen odáig, hogy például az autóbuszvállalatot minden vétkesség nélkül kártérítésre kötelezte azért, mert az utcán álló autóbusz lámpafényétől megriadtak a lovak és kárt okoztak, mintha bizony az álló autóbusz reflektora nagyobb veszélyt jelentene, mint valamely sokkal erősebb fényű kirakati reflektor vagy utcai közvilágításra szolgáló lámpa.

A bírói gyakorlat merevségével legújabban leszámolt a kir. Kúria 1937. évi március hó 9. napján tartott ülésében hozott 84. számú polgári jogegységi döntvénye, amely kimondotta, hogy a veszélyes üzem fenntartója tárgyi alapon nem felelős az üzem körében előfordult balesetből származó károkért, ha bizonyítja, hogy a kárt okozó esemény nem áll okozati összefüggésben azokkal a körülményekkel, amelyek az üzemet általában veszélyes üzemmé minősítik. Ennek az új, nagyjelentőségű, az eddigi bírói gyakorlatot módosító döntvénynek indokolásában a kir. Kúria kimondotta, hogy a bírói gyakorlat eddig betű szerint értelmezte és alkalmazta az 1874: XVIII. tc. 1. §-át, amennyiben az arról szól, hogy a halálnak vagy a testi sértésnek a vaspálya „üzeménél“ kell beállania, azonban a kir. Kúria most úgy találja, hogy az 1874: XVIII. tc. szövegében és előmunkálataiban nincs adat arra, hogy a törvényhozó a vaspályát oly kár megtérítésére is akarta kötelezni, amely nyilvánvalóan nem a vasúti üzem veszélyességének a következménye; a Magánjogi Törvénykönyv javaslatának az előmunkálatai és szövegei pedig már világosan és többszörösen juttatják kifejezésre, hogy az üzem fenntartója az üzem veszélyességével okozatilag össze nem függő károkért tárgyi alapon nem felel.

A kir. Kúria új döntvénye tehát teljes mértékben felismerte az 1874: XVIII. törvénycikk miniszteri indokolásának azt a világos célzatát, hogy a vétlen felelősség csak az üzem veszélyes momentumai-
val szorosan összefüggő balesetekért állhasson fenn, ellenben ne legyen felelőssé tehető a vállalat a vétlen felelősség alapján akkor, amikor a

baleset az üzem veszélyes jellegével semminemű összefüggésben nincs. A kir. Kúria új döntvényének világos és rendkívül szabatos magyarázata a törvény eredeti helyes értelmét annyi évtized múltán most helyreállította. Azt mondja a kir. Kúria: „Az 1874 : XVIII. tc. 1. §-ában foglalt jogszabály a törvény indokolása szerint azt akarta elérni, hogy a vasúti baleseteknél is az általános kártérítési elvek a jognak és a méltányosságnak megfelelően alkalmaztassanak. Ez a cél azonban nincs biztosítva akkor, ha a tárgyi felelősséggel terhelt vaspálya üzeme a törvény betűje szerint értelmezzük és ha az arra utalásban többet látunk annál, mint csak annak a keretnek a kiemelését, amelyen túl a tárgyi felelősség nem alkalmazható. Nem egyeztethető össze kártérítési jogunk általános elveivel az, hogy a tárgyi felelősséggel terhelt üzemnél beállt baleset vétkesség nélkül kártérítésre kötelezzen akkor is, ha a kár az üzem veszélyességétől merőben független okokból következett be. Kártérítési jogunk legáltalánosabb elve a vétkességi felelősség. Sem ez, sem a méltányosság nem indokolja, hogy a sértett tárgyi alapon akkor is kártérítéshez jusson, ha az üzem veszélyessége és a baleset között az okozati összefüggés hiányzik.“

A kir. Kúria most hozott 84. számú jogegységi döntvénye szerint tehát az autóbuszvállalatok a vétlen felelősség alapján a balesetekért, amik az üzem keretében történtek, nem felelősek egyedül azon az alapon, hogy a baleset a veszélyes üzem helyén vagy a veszélyes üzem keretében történt, hanem csak akkor felelősek, ha a baleset az üzem veszélyessége folytán következett be. Csak egyet hagyott meg a kir. Kúria új döntvénye: a bizonyítás kötelezettségét abban a tekintetben, hogy a baleset nem az üzem veszélyessége következtében állott be, magára az érdekelt vállalatra hárítja továbbra is. De ha ez a vállalat bizonyítja, hogy a baleset nem az üzem veszélyességéből, hanem más okból következett be, a vétlen felelősség elveit alkalmazhatóknak nem tartja.

Ezzel a döntvénnyel tehát lényeges enyhülés következik be a veszélyes üzemek vétlen felelősségének alkalmazási területén. Szűkebbre szorul ez a terület, szigorúbban fogják ezután a bíróságok a vétlen felelősség elvének alkalmazási területét körülhatárolni és az ily üzem a maga vétkességén felül vétlen felelősség alapján csak akkor fog a balesetért kártérítést fizetni, — az 1874 : XVIII. tc. 1. §-ában említett exkulpáló körülményeket, vagyis a vis majort, a harmadik személy elháríthatatlan cselekményét, a megholtnak, illetőleg a sérültnek saját hibáját nem számítva, — ha a baleset az üzem veszélyességéből következett be, de nem lesz pusztán azon az alapon kártérítésre kötelezhető vétlen felelősség alapján, hogy a baleset a veszélyes üzem helyén vagy a veszélyes üzem keretében, de veszélyes momentummal össze nem függően következett be. Az új döntvény nyomán tehát a postának is, mint gépkocsikat, veszélyes villamossági s egyéb berendezéseket üzemen tartó s e révén veszélyes üzemnek, baleseti vétlen kártérítési felelőssége számos esetben enyhébb elbírálás alá fog kerülni.

Az új német köztisztviselői törvény.

Irta: Dr. JABLONKAY ISTVÁN m. kir. postafogalmazó.

La nouvelle loi allemande relative aux fonctionnaires.

Par M. le Docteur István Jablonkay, Rédacteur de poste.

L'auteur donne un compte-rendu de la loi allemande relative aux fonctionnaires, entrant en vigueur le 1-er juillet 1937, loi comprenant l'organisation unifiée et générale du droit de service public.

Az új német köztisztviselői törvény, amely f. évi július hó 1-én lép életbe, a közszolgálati jognak egységes és mindenre kiterjedő rendezését foglalja magában. Miután az eddigi hasonló jogalkotásoktól sok elvi kérdésben eltér, méltán tarthat számot az egész köztisztviselő társadalom érdeklődésére.

A közszolgálati jog eddigi jogforrásai Németországban, akárcsak nálunk, igen régi időkből származnak. A birodalmi tisztviselői törvény 1873-ból való, a tisztviselők baleseti biztosításáról szóló törvény 1901-ből, a tisztviselők hátramaradottainak ellátásáról szóló törvény pedig 1907-ből. Ott is igen nagy szükség volt tehát már e jogvidék új szabályozására. A kodifikálás legfőbb motívumát még sem ebben a körülményben kell keresnünk, hanem a nemzeti szocialista kormányzatnak abban a törekvésében, hogy az életviszonyok minél szélesebb köreinek szabályozásában érvényesítse a maga elvi, világnézeti felfogását.

Erre vall a törvény kihirdetési záradékába foglalt előszó is, amely így hangzik: „A német népben gyökerező s nemzeti szocialista világnézettől áthatott hivatásos tisztviselő-társadalom, amely a német birodalom és a német nép vezére, Hitler Adolf iránt hűséggel viseltetik, a nemzeti szocialista állam egyik alappilléret alkotja. Ezért a birodalmi kormányzat a következő törvényt alkotta, amely ezennel kihirdettetik:“

A közszolgálati jogalkotás egyik legnehezebb feladata a joganyag rendszerbe foglalása. Annak bemutatására, hogy a német törvény ezt a feladatot milyen eredeti módon oldotta meg, közöljük a törvény fejezet-címeit:

- I. fejezet: A közszolgálati viszony.
- II. „ A köztisztviselő kötelességei.
- III. „ A kötelességek nemteljesítésének következményei.
- IV. „ Kinevezés és áthelyezés.
- V. „ A köztisztviselő jogi helyzetének biztosítása.

(Ez a fejezet határozza meg a tisztviselő közjogi helyzetét; az illetmények esedékességét (az illetményekről részletesen külön jogszabály intézkedik); az úti- és költözködési illetményeket, a címeket, stb.).

- VI. fejezet: A rendelkezési állomány.
- VII. „ A közszolgálati viszony befejeződése.
- VIII. „ Ellátások.

- IX. fejezet: Vagyonjogi igények érvényesítési módja.
 X. „ Tisztviselői állások létesítésének feltételei.
 XI. „ Tiszteletbeli tisztviselők.
 XII. „ „Közvetett” állami tisztviselők. (Tartományok, köz-
 ségek és egyéb közjogi testületek tisztviselői.)
 XIII. „ Miniszterek.
 XIV. „ Átmeneti és záró rendelkezések.

Az I. fejezet szerint a német tisztviselő a „Führer“-rel és az állammal szemben közjogi szolgálati- és hűségviszonyban áll. Feltétlen engedelmességgel és a legteljesebb kötelességteljesítéssel tartozik mindkettő irányában. A törvény különbséget tesz a tisztviselő szolgálati és hivatali előljárója között. A szolgálati előljáró a tisztviselő közszolgálati jogi viszonyai és személyi kérdései felett dönt, a hivatali előljáró pedig hivatali teendőire vonatkozóan ad utasításokat. Hogy adott esetben ki a szolgálati és ki a hivatali előljáró, arra vonatkozóan a közigazgatási szervezet az irányadó. További meghatározást a törvény nem ad.

Jellemző, hogy ezek után az általános megállapítások után nem a tisztviselők felvételéről szóló fejezet következik, — amint az a dolog természetéből folynék, — hanem a tisztviselők kötelességeiről szóló fejezet. Ezzel a sorrenddel is hangsúlyozni kívánta a törvényhozó a kötelességteljesítésnek elsőrendű fontosságát. Aki köztisztviselő akar lenni, vessen számot önmagával, hogy az ezzel az életpályával járó kötelességeknek tud-e és akar-e eleget tenni. A szolgálati jogviszony keletkezésének egyéb kérdései csak ez után válnak időszerűvé. (Deutsche Verkehrszeitung, 1937. évi 8. sz.: Breithaupt: Das Deutsche Beamten-gesetz.)

A törvény tehát elvárja, hogy csak az lépjen köztisztviselői pályára, aki élethivatásának tekinti a nemzeti szocialista állam szolgálatát. S miután a törvény szerint a német állameszme hordozója a néppel elválaszthatatlanul összekapcsolódott nemzeti szocialista munkáspárt, a tisztviselőt e párttal szemben éppen olyan kötelességek terhelik, mint az állammal szemben. Ebből következik, hogy előljárói tudomására köteles hozni minden olyan jelenséget, amely az állam vagy a párt fennállását veszélyezteti, — akkor is, ha nem hivatali teendői alkalmával szerzett tudomást róluk, — hogy csak az lehet állami tisztviselő, akiben megvan a kellő biztosíték arra nézve, hogy a nemzeti szocialista állam érdekében mindig fenntartás nélkül fel fog lépni, hogy az olyan tisztviselőt, aki nem nyújt erre elég biztosítékot, szolgálati felsőbbségének a belügyminiszterrel egyetértésben beadott felterjesztésére a „vezér és birodalmi kancellár” véglegesen vagy időlegesen nyugdíjazhatja, hogy egyes, rendeletileg meghatározandó fontosabb állásokra való kinevezéshez a párt hozzájárulása szükséges, és hogy az olyan tisztviselők áthelyezéséhez, akik a pártban bizonyos tisztségeket viselnek, szintén szükséges a párt vezetőségének a beleegyezése, hogy az állami tisztviselővé történt kinevezés előtt a párt szolgálatában főfoglalkozásként töltött idő bizonyos körülmények között a nyugdíjba beszámítható szolgálati időhöz hozzászámítható. (3., 26., 31., 71., 85. §§.)

A köztisztviselői pálya élethivatásszerűségéből is érdekes következményeket von le a törvény. Az állammal szemben való elkötelezettség nem szűnik meg a nyugdíjba vonulással sem, mert az az egész életre szól. A nyugdíjas tisztviselő ellen is lehet tehát fegyelmi eljárást indítani, ha az állammal szemben vállalt hűség ellen vét, vagyis ha államellenes tevékenységet folytat, ha a hivatali titoktartást megszegi, vagy ajándékot fogad el tényleges korában végzett hivatali ténykedéséért. Államellenes magatartás esetében a szolgálati felsőbbtség az özvegyek és árvák ellátását — legfeljebb 2 évre — megvonhatja, s akiket a bíróság súlyos államelleni bűncselekmények miatt elítélt, azok elvesztik ez ellátásokra való igényüket. (22., 133., 136. §§.)

Hasonló következetességgel viszi keresztül a törvény a tisztviselő-társadalom fajtisztaságának biztosítását. Köztisztviselő csak német vagy azzal rokonvérű (árja) egyén lehet. Ha nő, a feleségének is németnek vagy azzal rokonvérűnek kell lenni. Ha a hitvestárs „másodfokú keresztződés”, kivétel engedélyezhető. Ugyanígy korlátozza a törvény a köztisztviselő házasságkötési jogát. „Másodfokú keresztzódással” már csak külön engedély esetén lehet házasságot kötni. (25. §.) Ha utólag kiderülne, hogy a már kinevezett tisztviselő vagy hitvestársa nem német vagy azzal rokonvérű, vagy ha a tisztviselő ilyen egyennel engedély nélkül házasságot köt, elbocsátandó, kivéve, ha a kinevezés vagy házasságkötés alkalmával történő téves megállapítás az ő hibáján kívül ered. Az elbocsátottnak az állammal szemben minden igénye megszűnik. (59. §.)

A férjes nők elbocsátásának kérdését nálunk is sokszor felvetették már, de ugyanannyiszor el is vetették. Németországban ezt a kérdést már 1932-ben törvényesen rendezték, az új tisztviselői törvény azonban még szigorúbb rendelkezéseket hoz. Eszerint a férjhez ment női tisztviselőt el kell bocsátani, ha állandó ellátása biztosítottnak tekinthető. Ha a férj nyugdíjképes tisztviselői állást tölt be, a feleség ellátása ilyennek tekintendő. Hogy az ellátás biztosítva van-e, afelől a tisztviselőnő szolgálati felsőbbstége végérvényesen határoz. Az elbocsátás az erről szóló véghatározat kézbesítését követő hónap végével lesz hatályos. (63. §.) Az e §. alapján elbocsátott nőtisztviselők legutolsó havi fizetésük 2—12-szerese erejéig, a szolgálatban töltött évek alapján megállapított kulcs szerint végkielégítést kapnak. Nem jár végkielégítés annak, aki olyan férfihez megy feleségül, akinek a nagyszülei közül kettő vagy több tiszta zsidó. (64. §.) A végkielégítéssel minden egyéb igény elvész s ha a nő ismét szolgálatba lépne, előbbi szolgálata szolgálati idejébe nem számítható be.

A törvény a köztisztviselőknek három kategóriáját ismeri: az élethossziglan, a visszavonásig és a meghatározott időre kinevezett tisztviselők csoportját. Élethossziglan csak az nevezhető ki, aki 27. életévét betöltötte (nőknél 35. év!), aki az előírt próbaidőt kiállotta s a kötelező vizsgákat letette. Aki e kellékekkel nem rendelkezik, vagyis a próbaidős, a 27. évnél fiatalabb s a vizsgákat még le nem tett tisztviselők visszavonásig alkalmazottaknak tekintendők. A visszavonás vagy meghatározott későbbi időpontra szól, vagy azonnalra. A visszavonással elbocsátott tisztviselők „átmeneti pénz”-nek nevezett vég-

kielégítést kapnak, amelynek összege az utolsó havi fizetés 1—6-szorososa a szolgálatban töltött évek szerint. (Amint láttuk, a férjhez ment nőtisztviselők ennél többet kapnak.) A meghatározott időre kinevezett tisztviselők leginkább a községi közigazgatásban szerepelnek. (28. §.)

Igen érdekes a törvény 21. §-a, amely a gyenge munkateljesítményt felmutató tisztviselőknek az előléptetésből való kihagyásáról intézkedik. A német illetményjog által biztosított évenkénti automatikus előlépés minden egyes fokozatban legfeljebb 2—2 évre megtagadható az olyan tisztviselőtől, akinek a munkaeredménye nem éri el azt a fokot, amit tőle jogosan el lehetne várni, ha egyébként kötelességeit vétkesen nem is szegi meg. Olyan tisztviselőkre, akiknek a munkateljesítménye átmenetileg valamely betegség következtében vagy szolgálatuk utolsó éveiben előrehaladott koruk miatt csökkent, a szabály nem vonatkozik. E kérdésekben is a szolgálati (és nem a hivatali) felsőbbség dönt.

Ha valamely hivatal megszűnik vagy átalakul, az ott alkalmazásban álló tisztviselők rendelkezési állományba helyezhetők. Jellemző, hogy a „Vezér és Birodalmi Kancellár“ rendelkezési állományba helyezheti az államtitkárokat, a miniszterek állandó helyetteseit, az államügyészeket s általában az összes vezető tisztviselőket is. Ha a rendelkezési állományban lévőt 5 év alatt nem sikerül máshol elhelyezni, nyugdíjazni kell.

Semmis annak a tisztviselői kinevezése, akiről kiderül, hogy kinevezése időpontjában a német nemzeti szocialista munkáspártból ki volt zárva.

A szolgálati viszony megszűnésének a törvény a halálon kívül három módját ismeri: a szolgálati viszonyból való kiválást, az elbocsátást és a nyugdíjazást. A kiválás automatikusan következik be a törvény által meghatározott esetekben. (Állampolgárság elvesztése, súlyos bűncselekményekért való elítéltetés, engedély nélkül külföldre költözés.) Joghatálya minden igény elvesztése az állammal szemben. Ugyanezzel a joghatállyal bír az elbocsátás is, de ez hatósági akaratnyilvánításon alapul. Miután az elbocsátás alapjául szolgáló okok nem mindig jelentik a tisztviselő becsstelen magatartását, címüknek „a. D.“, „szolgálaton kívül“ kiegészítéssel való további használata kivételesen megengedhető. Az elbocsátás okai a következők lehetnek: eskü megtagadása, szolgálat teljesítésének megtagadása, a tisztviselőnek vagy feleségének nem német vagy ezzel rokon leszármazása, a tisztviselő kérelme, a kinevezés visszavonása (a megfelelő kategóriákban), női tisztviselők férjhezmenetele.

A nyugdíjazás, mint már láttuk, csak a szolgálati viszonyt szünteti meg de a „hűségviszonyt“ nem, mert a hivatali titoktartás megszegése esetén a nyugdíjas is fegyelmi felelősséggel tartozik. A nyugdíjazást ki kell mondani szolgálatképtelenség, 65. életév betöltése és politikai megbízhatatlanság esetén; kérni lehet a 62. életév betöltése alapján. Akiben nincs meg a kellő biztosíték arra nézve, hogy a nemzeti szocialista állam érdekében mindig fenntartás nélkül fel fog lépni, azt, mint láttuk, a birodalmi kancellár a szolgálati felsőbbségnek a belügyminiszterrel egyetértésben beadott felterjesztése alapján nyugdíjaz-

hatja. Az ilyen nyugdíjazást azonban vizsgálatnak kell megelőznie, amelynek folyamán a tisztviselő is meghallgatandó, a tanúk és szakértők pedig meg is eskethetők. (71. §.) Szolgálatképtelenségnek kell tekinteni, ha a tisztviselő 6 hónap alatt 3 hónapnál több ideig nem teljesített szolgálatot és nincs kilátás arra, hogy további 6 hónap alatt teljes munkaképességét visszanyerje. A nyugdíjazás az erről szóló értesítés vétele után következő 3 hónap elteltével válik hatályossá, kivéve az életkor alapján nyugdíjazottat, akiknél e határidő 1 hónap.

A nyugdíj összegére vonatkozó rendelkezéseket a törvény a többi ellátásokkal egy fejezetben tárgyalja. Először megállapítja a nyugdíj alapjául szolgáló illetményeket (fizetés, lakbér s egyéb ilyenek nyilvánított illetmények), majd a nyugdíjba beszámítható szolgálati idő kiszámítására vonatkozó szabályokat foglalja össze. Ennek a kérdésnek a szabályozásánál teljesen szakít az eddigi általánosan elterjedt s nálunk is bevezetett rendszerrel, amely szerint a nyugdíjra való jogosultság csak 10 évi szolgálat után keletkezik. Mint már láttuk, az új törvény szerint végleges tisztviselővé csak 27. életévüket betöltött egyének nevezhetők ki. Ez a rendszer vezetett ahhoz a megoldáshoz, hogy a nyugdíjjogosultság kezdetét is ehhez a feltételhez kössék. Költség szempontjából ezzel nem változik a helyzet lényegesen, mert a régi rendszer szerint is a tisztviselők zöme 27 éves koráig már elérte a 10 éves szolgálatot s így a nyugdíjjogosultságot, viszont rendkívül megkönnyíti a beszámítható szolgálati idő kiszámításával járó munkát. Eszerint, aki 27 éves korában vagy az után lép az állam szolgálatába, annak a nyugdíjképessége azonnal megkezdődik, aki pedig előbb kezdi meg az állami szolgálatot, annál a 27. év előtti évek — mint régen az első 10 év, — nem számíthatók be.

A végleges kinevezésnek és a nyugdíjképességnek a 27. életévhez kötésével szünteti meg a német törvény azt a méltánytalanságot, ami az eddigi, s a mi rendszerünk mellett azokat éri, akik hosszabb előtanulmányok után, nagyobb képzettséggel, de idősebb korban lépnek az állam szolgálatába s akik ennek következtében a fiatalon, de kisebb képzettséggel belépők mögött elmaradnak. A mi rendszerünk a tisztviselői pályára készülöket visszatartja attól, hogy alaposabb felkészültséggel tegyék magukat értékesebb munkatérvé, mert a kiképzésre fordított idő elvész. Az új német elgondolás szerint ez a hátrány megszűnik, aminek valószínűleg hamarosan érezhető következménye lesz az olyan tisztviselők számának emelkedése, akik szolgálatba lépésük előtt nagyobb tudományos vagy gyakorlati előképzettséget szereztek.

Hogy a 27. életévük betöltése után szolgálatba lépőknél az ezen életkoruk elérése utáni működésük mikor és mennyiben számítható be, arról a törvény külön intézkedik. Ide tartozik a már említett párt-szolgálat is. A hadi szolgálatok, hadifogság s az Európán kívüli országokban teljesített szolgálat akkor is beszámítandó, ha 27 éves életkoron alul teljesítették, azon felülieknél pedig kétszeresen számítandó.

A nyugdíj összege a legutolsó havi járandóságok 35%-ától 80%-áig emelkedik, státusok szerint különböző kulcs alapján évi 1—2 százalékkal emelkedően. Aki azonban 65. évét betöltötte, legfeljebb 75%-os nyugdíjat kaphat.

A hátramaradottak ellátásának három fajtáját ismeri a német törvény: a halál hónapjára járó illetményeket, a temetési segélyt (Sterbegeld) és az özvegyi és árva ellátást. A halál hónapjára járó illetményekre az elhunytak már megnyílt a joga s így az az örökösökre száll. Temetési segélyként 3 havi illetmény fizetendő ki egy összegben a hátramaradottaknak, akiket az elhunyt tartott el. Az elhalt nőtisztviselő özvegye erre nem tarthat igényt.

Az özvegyi ellátás 60%-a annak az összegnek, amelyet az elhunyt nyugdíjas tisztviselő nyugdíjként kapott, illetőleg amit az elhunyt tényleges tisztviselő nyugdíjként kapott volna, ha a halála napján nyugdíjazták volna. Nem jár özvegyi ellátás a nőtisztviselő özvegyének s a nyugdíjas tisztviselő özvegyének akkor, ha nyugdíjazása után vagy halála előtt három hónapon belül kötötték a házasságot. (Ellátást célzó házasság.) Az elvált nő csak akkor kap özvegyi ellátást, ha a válás nem az ő hibájából mondatott ki.

Az árvák ellátása az özvegyi ellátás $\frac{1}{3}$ -ában, illetőleg $\frac{1}{5}$ -ében van megállapítva, aszerint, hogy teljesen árva vagy félárva leszámazóról van-e szó. Azok a körülmények, amelyek az özvegyi ellátásra való igényt kizárják, megszüntetik az árvák ellátási igényét is, a szolgálati felsőbbség azonban kivételeket engedélyezhet.

Az özvegy és az árvák ellátásai együttesen nem haladhatják meg az elhunyt tisztviselő járandóságait. Ilyen esetben aránylagosan leszál-
lítandók. Az özvegyi ellátás összege egyébként csak meghatározott határértékek között mozoghat.

Részletesen szabályozza a német tisztviselőtörvény a baleseti biztosítás kérdéseit is. Az állam ugyanis a szolgálat teljesítése közben vagy következtében bekövetkező balesetektől származó testi sérülések esetén gondoskodik a sérült gyógykezeléséről, vagy az ő, illetőleg hátramaradottai ellátásáról. Igényt tarthat e kedvezményekre az is, akit szolgálaton kívül ugyan, de szolgálati cselekményei megbosszulásért megtámadnak. Ezekben a „szolgálati balesetek”-nek nevezett esetekben az állam megtéríti a gyógykezelés költségeit (orvos, gyógyszer, ápoló, műtétrész). Ha a tisztviselő a baleset következtében munkaképtelen lett, a nyugdíj kiszámításánál tekintetbejövő illetményei $66\frac{2}{3}\%$ -át kitevő baleseti nyugdíjat fizet az állam. Ha azonban már egyébként is nyugdíjjogosult s 45%-nál nagyobb nyugdíjra van igénye, a baleseti nyugdíj a rendes nyugdíj kiegészítéseként 20% erejéig folyósítatik, úgy azonban, hogy a kétféle nyugdíj együttes összege a 80%-os maximumot nem haladhatja meg.

Ha a tisztviselő a baleset következtében meghal, hátramaradottairól is gondoskodik az állam. Egyhavi illetményeinek megfelelő temetési segélyt s az illetmények 20%-át kitevő özvegyi és árva-ellátást állapít meg a törvény a hátramaradottaknak. Ha azonban a rendes ellátás alapján folyósítandó összegek ennél nagyobbak volnának, az ellátások a nagyobb összegekben állapítandók meg. Baleseti ellátás bizonyos esetekben a felmenőknek is engedélyezhető, ugyancsak a legutolsó illetmények 20%-a erejéig.

Úgyes a törvénynek az a beosztása, hogy az összes ellátásokra egyaránt vonatkozó szabályokat külön pontként együttesen állapítja

meg. Így együttesen szabályozza az ellátási igények megszűnésére, illetőleg nyugvására vonatkozó kérdéseket. A régebbi szabályoktól eltérően most az ellátások folyósítását csak akkor szüntetik be, ha a jogosultnak más közszolgálatból eredő jövedelme van, a magánkereset azonban nem jöhet számításba. Ez a fejezet intézkedik a nyugdíjjogosultság megszűnésének azokról az eseteiről is, amikor a hírsőség a nyugdíjast tényleges vagy nyugdíjas korában elkövetett bizonyos cselekményekért elítéli.

A közszolgálatból eredő vagyoni viták felett a közigazgatási bíróság hivatott dönteni, de csak akkor, ha a közigazgatási fellebbviteli út már ki van merítve. A törvény azt is meghatározza, hogy a közigazgatási hatóságok mely döntései kötik a közig. bíróságot (a szolg. viszony megszűnte, annak időpontja, rendelkezési állományba helyezést, stb.).

A XIII. fejezet a miniszterekről szól. A minisztereket a birodalmi kancellár nevezi ki s esküjükben hűséget és engedelmességet fogadnak neki. Fegyelmi eljárás nem indítható ellenük s a birodalmi kancellár bocsátja el őket. Nyugdíjat akkor kapnak, ha megszakítás nélkül legalább 5 évig működtek ilyen minőségben vagy ha miniszteri szolgálatuk egyéb állami szolgálatukkal együtt 10 évet kitesz.

Amint látjuk, a törvény a közszolgálati jogot minden vonatkozásában kimerítően szabályozza. Külön törvény csak a fegyelmi rendtartást szabályozza, mert az már terjedelménél fogva sem alkalmas arra, hogy egy ilyen átfogó törvény egyik fejezeteként szerepeljen. Az illetmények tekintetében a törvény utal a már fennálló rendelkezésekre.

*

A német köztisztviselői törvény sok olyan rendelkezést tartalmaz, amely szöges ellentétben áll a megszokott, belénknevelt jogelvekkel. Szokatlan és szinte bántó a pártpolitikai szempontoknak a tételes törvénytörzsekben való kidomborítása. A maga egészében azonban nagyszabású, eredeti alkotás, és — valljuk be, — sok olyan paragrafus van, amely nálunk is megfontolásra érdemes.

Adatok a pécsi távbeszélő történetéhez.

Irta: Dr. HETEY-HERMAN OTTÓ, m. kir. postaforgalmi gyakornok.

Données à l'histoire du service téléphonique à Pécs.

Par M. le Docteur Otto Hetey-Herman, Surnuméraire de poste.

L'auteur décrit le développement du service téléphonique à Pécs, du commencement jusqu'à nos jours.

I.

A távbeszélőközpont zseniális feltalálója, ditrói Puskás Tivadar az „Európai Edison Telefon-Társaság”-nak az osztrák-magyar monarchia területére kiterjedő teljes hatalmú képviselőiségét öccsére, Puskás Ferencre bízta, aki Budapest székesfőváros és Újpest község területén létesítendő távbeszélőhálózat megteremtésére 1880 május hó 20-án kizárólagos jogot is kapott. Az engedély az ország egyéb városaiban alkotandó távbeszélőhálózatokra csak elsőbbségi jogot biztosított.

A Puskás-testvérek ezzel a joggal csak a temesvári központ létesítésénél éltek, s engedélyokiratuk 1883 április 27-én kelt pótcikkében a más vállalkozókkal szemben biztosított ezen elsőbbségi jogukról le is mondtak.

A többi vidéki városban ezek után csak abban az esetben létesült távbeszélőhálózat, ha akadt olyan vállalkozó szellemű és leendő tőkével rendelkező ember, aki a kezdetben nem sok sikerrel kecsegtető vállalatba pénzt fektessen bele.

Temesvár után a magyar vidéki városok közül Pozsonyban, Aradon és Pécsen létesült először távbeszélőhálózat, s hogy Pécs városa az első közt szerepel, azt két kiváló fiának, Koharits N. Jánosnak és Vécsey Istvánnak köszönheti.

Turopolyai Koharits N. János (1854—1923) a Pécsi Központi Takarékpénztár főkönyvelője, régi túrmezei nemesi családból származott. Pontos és lelkiismeretes tisztviselő volt, aki szép fizetésén felül tekintélyes magánvagyonnal is rendelkezett, mégis teljesen elszegényedve halt meg. Volt ugyanis egy szenvedélye: a műszaki dolgok rajongásig menő szeretete.

Alig várta a déli egy órát, hogy hazasietvén, ebéd után rögtön lemehessen műhelynek kiképzett hatalmas pincéjébe. Német szakfolyóiratokat járatott, s minden új technikai vívmányt — pénzt és időt nem kímélve, — ő maga is előállított. Dinamókat csinált, fényképezett, hegedűket gyártott s finom szövésű orvosi kesztyűket készített. A pécsi iparkiallításán ő vezette be a villanyvilágítást, s a kath. Legényegyletnek az üszögi erdőben tartott majálisán 120 Bunsen-lámpával, a saját költségén, fényes kivilágítást rendezett. Az általa feltalált galvánelemek szabadalmazását a földművelés- és kereskedelemügyi miniszter 1887 március 25-én 62.584/1887.—XI. sz. alatt engedélyezte; önarcképe pedig az átlagosnál magasabb festői képességről tanuskodik.

A pécsi távbeszélőhálózat megteremtésében Koharitsnak hűséges munkatársa Vécsey István — az akkori pécsi postafőnök — hasonlóképpen érdekes egyéniség volt. Ifjúságát, mint egy távírógyár tisztviselője, Olaszországban töltötte s évek hosszú során át a távbeszélő tökéletesítésén dolgozott. Ebben a munkájában semmiféle anyagi áldozattól nem riadt vissza, bár a mindig nagyobb méreteket öltő kísérletek s az anyag drágulása óriási megterhelést jelentettek szerény tisztviselői büdzséjének.

Fáradhatatlan kitartásának meg is volt az eredménye, mert amint a Fünfkirchner Zeitung írja 1885 július 16-iki számában: „... a Polimikrofontelefonnak a felfedezésével a távbeszélő tökéletesedése terén nagy nevet szerzett magának és ennek a felfedezésnek. A hadügyminisztérium által már régebben megrendelt készülékeket Pesten

a Károly-laktanyában, a térparancsnokságon és Budán a várórségen a mult hét óta használják kitünő eredménnyel.“

A két jóbarát, — mert talán mondanunk sem kell, hogy a két ezermestert szoros barátság fűzte össze, — a Puskás-testvérek sikerén felbuzdulva, elhatározta a pécsi távbeszélőhálózat létesítését. A lelkes elhatározás gyakorlati keresztülvitele azonban nagy akadályokba ütközött.

A minisztérium engedélyét aránylag könnyen megszerezte Koharits, — aki a tulajdonképeni felelős szerkesztő volt, — de annál nehezebben ment a közönség bizalmának megnyerése. A szükséges tíz előfizetőt csak nagy nehezen sikerült összeszednie, bár Aidinger János polgármester, — akivel egyébként familiáris nexusa is volt, — teljes erejéből támogatta s a városháza 7 távbeszélőállomás létesítésével nagyban hozzájárult Koharitsék tervének a megvalósításához.

A pécsi közönség hűzódózását nehéz megértenünk, hiszen nem volt előtte ismeretlen a távbeszélő fogalma, s a vele járó előnyök. Vécsey már előbb mindent elkövetett, hogy a távbeszélőnek híveket szerezzen, amint azt az egykorú hírlapokból megtudjuk. A Pécsi Figyelő például már 1882 december 30-án ezt írja: „Karácsony első estéjén Pécs és Barcs között a helybeli távirdánál igen érdekes telefonkísérlet tartatott. Pécs és Barcs között a distancia meglehetősen nagy, mindazonáltal a gépezetbe mondott szavak igen tisztán és érthetően voltak hallhatók.“ — 1884 február 2-án pedig a következőkről számol be:

„*Kedélyes multság telefonon át.* Kedden (január 29-én) esti 9 óra után a helybeli és kaposvári távíróhivatal helyiségében szűkebbkörű meghívott közönség részvétele mellett érdekes telefonkísérlet tartatott. Többek között Simplicius, a kaposvári népezenekar kitünő hegedűse játszott a telefon előtt, mely csodás tisztaságban és élénkséggel volt nálunk hallható. Sajátos, hogy a beszélők külön-külön, hangjuk színezete és természete szerint felismerhetők s megkülönböztethetők voltak, oly híven adta vissza az egyes hangregzéseket a csodás készülék...“

Úgy látszik, úgy ment akkoriban a város elit közönsége az ilyen távbeszélő-szeanzokra, mint nemrég — a rádió csecsemőkorában — a pesti közönség a műgyetem ismertető előadásaira.

Vécsey egyébként nemcsak propagálta, hanem a gyakorlati életben is terjesztette a távbeszélőt, ahol erre alkalom kínálkozott. Így például a város közgyűlése 1884 április 26-án kelt 4.322/1884. sz. határozatával megbízta, hogy a városházán házitelefont létesítsen. Ügykezeltési szempontok megkövetelték ugyanis, hogy a polgármesteri hivatal a pénztári, a mérnöki, a főjegyzői és levéltári helyiséggel távbeszélőn értekezessen.

Vécsey István 1885 február 27-én kelt jelentéséből megtudjuk, hogy megbízatásának eleget is tett. Miután meggyőződött arról, hogy az alkalmazott Böttcher-féle telefonrendszer nem felelt meg, kötelességének tartotta a már felállított Böttcher-féle készülékeket eltávolítani s helyettük hatásosabbakat adni. A készülékek jóságáért a felelősséget a jövőre is vállalta, úgyszintén azt is, hogy a gépekben netán előforduló hibát, — erőszakos megrongálások kivételével, — mindig meg fogja szüntetni anélkül, hogy ez a városnak pénzébe kerülne; viszont kérte, hogy a telepek gondozását bízák szakemberre.

A város a házitelefont felállításának költségét, 353 forint 30 krajcárt, két évi költségvetésébe állította be, s ennek megfelelően Vécseynek két részletben fizette ki.

Volt egy másik magánhasználatú telefon Pécsen ebben az időben, mint azt Pécs szab. kir. város közigazgatási bizottságának 1884 évi december 11-én tartott üléséről vezetett jegyzőkönyvből megtudjuk. Eszerint: „... miután az Engl és Schapringger-féle telefont vezetőkek faoszlopai az utcákban hatósági engedély nélkül rakattak le, —

felhivatnak a nevezett telephon vezetékek tulajdonosai, hogy a hatósági engedélyt pótlólag szerezzék be, — mert különben ezen vezeték oszlopok eltávolítása érdemében lesz intézkedés teendő.“

Ugy látszik, az engedélyt nem sikerült megszerezniök, mert a két nagy cég később a Koharits-féle távbeszélő előfizetői között szerepelt.

A távbeszélőhálózat létesítésénél Koharits csakis a közületekre és a nagy cégekre számíthatott, azért elsősorban ezeknél kopogtatott. Az engedélyokirat 20 évre kizárólagos jogot biztosított számára, de a feltételek között szerepelt az is, hogy ha az engedélyes egy év alatt nem lenne abban a helyzetben, hogy az építést megkezdhesse, a jog elenyészik. Tétovázásra nem volt sok idő.

1885 május 27-én a következő kérvényt nyújtotta be a városi tanácsnak:

Pécs sz. kir. város tekintetes tanácsának. Pécssett.

A nagyméltóságú közmunka- és közlekedésügyi miniszter a kir. város területén nyilvános használatú telephon-hálózatot szándékozáván legközelebb létesíteni, bátorkodom a tekintetes tanácsot tisztelettel felkérni ezen új s közérdekű intézmény létesíthetése, nemkülönben a város t. közönsége biztonsága tekintetéből és a tek. rendőri hivatal ügyeinek könnyebb s gyors elintézhete czéljából a rendőrkapitányi hivatalban, a rendőri laktanyákon, esetleg a vasúti indóháznál, vagy a városi kórházban telefonbeszélő állomásokat berendeztetni szíveskedjék.

Minthogy a fent említett engedélyokmány értelmében az előfizetési díjak a vele összekötött előnyökkel szemben igen csekélyek és pedig hatóságok részére állomásonkint a vállalat központi állomásától számított két-két kilométer légvonaltávolságig havonkint Fr. 4.50, e távolságon túl minden további egy egész, vagy megkezdett kilométer után még Fr. —.50, szabad legyen reménylenem, hogy a tek. Tanács az említett telephon állomások berendezését mielőbb elhatározzandja.

Teljes tisztelettel vagyok a tekintetes tanácsnak

Pécs, 1885. évi május hó 27.

alázatos szolgálója
Koharits N. János.

Amint tudjuk, a város megértéssel támogatta Koharits vállalkozását és a budai, siklósi és szigeti külvárosi vámházakban, dr. Czirer városi orvosnál, a városi és a budai külvárosi rendőrségen szereltetett fel távbeszélő állomásokat, összesen hatot.

A vasútállomáson felszerelni szándékozott távbeszélő állomáshoz a vasúttársaság engedélyét kellett előbb megszerezni s ez ügyben a polgármester 1885 október 17-én át is írt a pécs-barcsi, mohács-pécsi vasúttársulat igazgatóságának, hogy mivel rendőri szempontból az állomáson távbeszélő állomást szándékozik a város felszereltetni, a vasúttársaság jelölje ki a forgalmi helyiségek valamelyikét a szóbanforgó távbeszélő számára. Mindkét fél számára előnyös volna, hogy ha a szolgáltatást teljesítő urak hívás esetén a közelben tartózkodó rendőrt értesítenék, viszont baj esetén ők is használhatnák a telefont.

A vasúttársulat 1885 november 18-án kelt engedélye a következő feltételeket szabja:

1. A vasút távrida-közegei útmutatása alapján felépített távbeszélővezeték Pécs város költségén létesíttessék,

2. Indokolás nélküli felszólításra három nap alatt a város költségén eltávolítandó.

3. A javítások alkalmával felmerülő s egyéb költségeket a város viseli,

4. Megjelölendők a polgármester által azon hivatalos személyek, akik a távbeszélőt használhatják, végül

5. Kiköti, hogy a vasutasok a távbeszélőt hivatalos célokra használhatják.

A polgármester szerint az 1—3. pontokban foglaltak Koharitsot, mint vállalkozót

terhelik s ezért felszólítja, hogy a vonatkozó nyilatkozatot ő küldje meg, a vasúttársulatnak írott válaszában pedig bejelenti, hogy az indóházi távbeszélőt minden városi tisztviselő használhatja, úgyszintén a rendőri személyzet is.

A város előbb felsorolt hat távbeszélőállomásához a Zsolnay-, Littke- és Aubercégek, úgyszintén a vármegye is csatlakozott egy-egy távbeszélőállomással, s így meglévén a megkívánt tíz előfizető, lehetővé tették azt, hogy Koharits 1885 október elsején távbeszélőhálózatát átadja a forgalomnak.

El lehet képzelni, mennyi nehézségen kellett keresztülvergődni Koharitséknak, amíg idáig eljutottak. A legnagyobb akadályt mégsem az előfizető-jelöltek passzív rezisztenciája, hanem a háziurak nagyon is aktív ellenállása képezte.

Akkor még nem volt meg a kisajátítási törvény — amit csak 1888-ban alkotott meg Baross Gábor — s azért minden egyes háziurat órákig tartó rábeszéléssel kellett „főzni“, hogy végül is megengedje a házán a tetőtartók elhelyezését. Némelyik időközben gondolta meg a dolgot, s pl. ezért kellett a várostól 1886 december 9-én kérnie Koharitsnak, hogy engedjék meg a Széchenyi-téren két tartóoszlop felállítását, mert az egyik házigazda felhívása folytán „... kénytelen vagyok a Széchenyi-tér 8. számú háza tetőzetén megerősített telefonhuzalokat mielőbb eltávolíttatni.“

A mi két emberünk azonban nem ismert akadályt, s a Fünfkirchner Zeitung 1885. évi július 16-iki számából már arról értesülünk, hogy „... hetek óta a háztetőkön munkások lát az ember sétálni, akik azzal foglalatoskodnak, hogy szigetelőkre drótokat feszítenek ki. Az emberek elcsodálkozva álldogálnak, mintha kérdezni akarnák, hogy talán a közegészségügyre nézve szükséges-e, hogy a házakat — mint az összetört fazekakat, — drótokkal kötözzék össze?

A háborgó kedélyek megnyugtatóására meg kell mondanunk, hogy ezekből a drótokból egy távbeszélőhálózat lesz, mely egész Pécs városát behálózza majd.

A haladás és a nagy felfedezések századában élünk!“

A sajtó egyébként is élénk figyelemmel kísérte a vállalkozás sorsát, a város közönségét buzdította a belépésre, s a változásokról hűségesen beszámolt. Az újságokból tudjuk meg, hogy a kezdetben mutatkozó bizalmatlanság lassankint eltűnt, úgy, hogy a Fünfkirchner Zeitung 1885 november 15-én már a telefon „kibővítéséről“ számol be:

„Amint értesülünk, városunkban a telefon mind nagyobb tért hódít, úgyannyira, hogy a vállalkozók deficitje teljesen kizártnak tekinthető. Roppant érdekes a telefonállomást például a távíróhivatalban megfigyelni munka közben. Most ad fel Zsolnay távbeszélőn a távíróhivatalnak egy táviratot, amelyet azonnal leírnak és percek alatt továbbítanak. Már 10 perc múlva, ha a címzettnek Budapesten vagy Bécsben szintén van telefonja, rendelkezni tud, a válasz megérkezhet és a feladó ennek birtokába juthat.“

Egyenesen propaganda-számba megy, ahogyan a két ezermester ötleteit beharangozza. A fentnevezett lap például 1885 november 8-i számában arról számol be, hogy a vállalkozók „... sohasem nyugvó teremtő szelleme a távbeszélő előfizetők érdekeinek védelmére egy olyan módszert talált ki, amelynek az alkalmazásával a betöréstől védetté válik azok lakása és üzlethelyisége, mert mihelyt a tolvaj a helyiségbe lép, erről a rendőrség a telefon segítségével azonnal értesül. Éspedig ez a következőképen történik: Minden tárgy, amelyet a tolvajok a kezükkel érintenek, mint az ajtók, ablakok, szekrények, pénztárak, padlók egy villamos teleppel lesznek összekapcsolva, amelyik olyanannyira érzékeny, hogy a legcsekélyebb érintésre saját súlyánál fogva az egész áramot mozgásba hozza és telefonvezetékek segítségével a központot értesíti. A nagy kapcsolószekrényen az előfizető számát takaró számjelző táblácska leesik és az ügyeletes éjjeli szolgálatot teljesítő tisztviselőt figyelmezteti a veszélyeztetett he-

lyiségre, aki a belvárosi, a budai vagy szigeti külvárosok (még beszervezendő) rendőrségeinek telefonál, akik a központ által megnevezett színhelyre mennek és a vendéget tarkón fogják. Legjobb esetben a tolvaj csak a zsákmányát tudta összeszedni addig.

Ennek a berendezésnek az előnye annyira kézenfekvő, hogy további magyarázatra nem szorul. Csupán a telefon bevezetése kíván csekély költséget, az éjjeli szolgáltatást a telefontársaság ingyen adja. Ez az újítás a rendőrség munkakörében is új utat hivatott nyitni.“

A nagyszerű tolvajfogó készüléket Koharitsék nem valósították meg s ötven év távlatából nem is lehet biztosan megállapítani, hogy mennyi volt belőle a műszaki emberek reális elgondolása s mennyi az ujságírófantázia szüleménye. Annyi azonban bizonyos, hogy a távbeszélő — részben a propaganda következtében, — gyökeret vert, terjeszkedett s rövid idő múlva szerves része lett Pécs városa életének.

Az elismerés oroszlánrészre ebben a Koharits és Vécsey alapos, lelkiismeretes munkáját illeti, akik minden tekintetben iparkodtak a legjobbat nyújtani.

Most vegyük szemügyre magát a távbeszélőhálózatot: A központ a Koharits Gyár- (ma Várady Antal) utca 6. sz. házában az utcai sarokszobában volt elhelyezve. Az 50-es kapcsolószekrényt Neuhold János budapesti elektrotechnikai vállalata szállította; tiszta magyar munka és korának legmodernebb szerkezete volt.

A távbeszélőkészülékeket — melynek mikrofonja Vécsey-féle szabadalom volt, — szintén Neuhold gyártotta.

A távbeszélő hálózatáról az egykorú ujság (Fünfkirchner Zeitung 1885 július 16.) a következőkben számol be:

„Alkalmunk volt egy előfizetőtől a központtal beszélgetni és a készülék kiválóságáról meggyőződni. A hivatalos helyiségben az íróasztal mellett van a falon elhelyezve a cca $\frac{1}{2}$ m. hosszú és $\frac{1}{4}$ m. széles Vécsey-féle készülék. A beszélgetés bevezetésére a készülék közepén elhelyezett jelzőgomb szolgál és a másik állomáson egy erős jelzőkészülék hangja hallik. Az így figyelmeztetett a készülékhez siet, a két hallgatót a fülére illeszti s máris megkezdődhetik a beszélgetés, miután a beszélőcsésze a készülék által eltakart szénlemezrel érintkezésbe jön. A szavaink rezgéseit a hallgató füléhez vezet az összes jellegzetességeivel, és mi majdnem minden hangszínt a legtökéletesebben hallunk, mint hogyha a beszélő közvetlen mellettünk állna. A bérlet havonta 9 forintba kerül, ami tekintettel arra, hogy a készülék és a berendezés cca. 180—200 forintba kerül, nem tűnik fel túlmagasanak. A telefon fejlődése most már csak a város lakóainak áldozatkészségétől függ.“

A Gyár-utcai központból ágaztak a városba szerteszét a távbeszélővezetékek, melyek a házak homlokfalába 5—6 méter magasan bevert tartóvasakra voltak felszerelve. Ezekre a tartóvasakra annyi Zsolnay-féle porcelláncsészét húztak, amennyire a vonalak száma miatt éppen szükség volt, de legfeljebb tizenkettőt. Zsolnay ugyanis ekkor már rendszeresen gyártott porcellánszigetelőket, sőt 1885 március 15-ike óta a magyar állam szerződéses szállítója is volt.

A vezetékek a város belterületén, illetőleg a főútvonalakon — a házak magasságának megfelelően — 5—6 méter magasan voltak ugyan, de a mellékutcákon néhol már csak 3 méter magasan húzódtak, úgy hogy a szénásszekerek mindig galibát okoztak. Annál is inkább, mert a vezetékek zeg-zugosan egyik oldalról a másikra, a szükségnek — illetőleg az előfizetők házáinak megfelelően — szeszélyes kigyóvonásban húzódtak.

A vezetékek egyszeresek voltak, földvezetéssel; a város belterületén 1.5 milliméteres bronzhuzal, külterületen lágyvashuzal 3—4 mm vastagságban.

A vezetékeket Koharits két műszeréssel szerelte fel s ugyancsak ők hártották el a vonalzavarokat is. Egy hosszú létra és egy pózna volt a felszerelésük s érintkezés

esetén ezzel a póznával egyengették ki az összegabalyodott vezetékeket. Hőfűvás vagy vihar után mindig megjelentek „műszereikkel“ a pécsi utcán s ezáltal a századvégi Pécsnek jellegzetes alakjaivá váltak.

A 7 órától 21 óráig tartó távbeszélő szolgálatot felváltva két telefonos kisasszony látta el; a váltás 13 órakor volt. Naponta mindössze 80–100 kapcsolásuk volt, úgy-hogy állandóan kézimunkázhattak s regényt is olvashattak a havi 15 forint fizetésért.

Telefonos kisasszonyok voltak: Horváth Flóra és Sztonek Jozefin. Utóbbi nem egészen két évig volt Koharits alkalmazásában s helyét Ripperger Jozefin foglalta el, aki Horváth Flórával együtt megmaradt a távbeszélő-szolgálatban, az állami kezelésbe történt átvétel után is.

A felek hívása természetesen névvel történt s mivel azonos nevéek nem igen voltak, téves kapcsolás a legritkább esetben fordult elő. Viszont még ritkábban történt meg, hogy valaki „lecsengetett“ volna, de az akkori forgalom mellett ez nem okozott fennakadást.

A távbeszélőelőfizetők névjegyzékét időközönként sokszorosították s új előfizető belépése esetében a központ felcsengette az összes előfizetőket s megkérte őket, hogy az új előfizető nevét jegyezzék fel a náluk levő névjegyzékbe.

Az időközben havi 6 forintra mérsékelt előfizetői díjról szóló nyugtákat maga Koharits írta meg s beszédés végett a két műszerésze vitte ki azokat az előfizetőkhoz. Érdekessége volt ennek a kornak, hogy a postahivatal is a Koharits-féle távbeszélő rendes előfizetője volt.

A rendes, éves állomásokon kívül voltak időszakos és nyilvános állomások is. Az előbbienek télen az előfizető városi lakásában, nyáron kint a szőlőben voltak üzemben. A kettő közül valamelyik mindig ki volt dugaszolva s az előfizetési díjuk ugyanannyi volt, mint a rendes állomásoké.

Három nyilvános távbeszélőállomás is volt a dohánytözsdekben: egyik a mostani Jeszenszky-trafik helyén, a másik a vasúti trafikban, harmadik a mostani Irányi Dániel-téren. A trafikos 10 krajcár díjat szedett az onnan folytatott távbeszélgetésekért.

A Koharits-féle távbeszélő működésével a közönség általában meg volt elégedve s a hatóságok által időnként kiküldött ellenőrző közegek sem találtak soha semmi kifogásolni valót. A közönségnek nem is lehetett oka panaszra, hiszen az évi előfizetési díj a budapesti 180 forinttal szemben itt mindössze 72 forint volt.

A közönség meglegedése meg is nyilvánult az előfizetők számának erőteljes növekedésében, úgy, hogy Koharitsnak a távbeszélőelőfizetők számában történt változásokról szóló, előírással negyedévi jelentései — melyeket a budapesti távirdaigazgatóságnak kellett megküldenie, — örvendetes eredményekről számolhattak be. Adataink szerint 1887-ben már 43 volt a távbeszélőelőfizetők száma, 1893-ban már egy újabb század kapcsolótáblát szereltetett be Koharits, 1900-ban pedig — az állami átvételkor — 131 volt a távbeszélőelőfizetők száma.

II.

A magyar állam a budapesti magánkezelésben levő távbeszélőt 1897 május 21-én átvette saját kezelésébe, mert a vállalat a vezetékhalózat kettősvezetékűvé való átalakítására szükséges jelentős pénzüsszeget (kb. 1,250.000 forint) nem tudta előteremteni s nyilvánvaló volt, hogy ez lesz a sorsuk a vidéki városok magánkezelésben levő távbeszélő hálózatainak is. Érthető, hogy ilyen kilátások mellett Koharits nem mert befektetéseket eszközölni, s a 15 év alatt becsülettel kiszolgált vezetékek és készülékek

1900-ban — amikor az állam a pécsi távbeszélőt átvette, — valóban megérték a nyugalomra.

Az állami átvételt — s vele kapcsolatosan az egész hálózat és a berendezések felfrissítését — az a körülmény is nagyon időszerűvé tette, hogy a pécsi postaigazgatósági kerület 1899-ben létesített Budapest—zágrábi helyközi áramköre után, soron volt a budapest—pécs—eszéki áramkör megépítése is. A kereskedelemügyi minisztérium ezt az áramkört még az 1900-as év folyamán forgalomba szerette volna hozni s ezen elhatározását Eszék város közönségének tudomására is hozta.

A pécsiek — amint az akkori ujságokból tudjuk, — vérmes reményeket fűztek mind az államosításhoz, mind az interurbán áramkör kiépítéséhez s biztosra vették, hogy rövid néhány hónap leforgása mulva Budapesttel és Béccsel vígan fognak beszélgetni, mivel tudomásuk szerint Koharitsnak az állammal kötött átadási szerződését is jóváhagyta már a minisztérium.

A reményeket azonban nagyon lehűtötte a Pécsi Közlöny 1900 február 11.-i számában megjelent hír, mely szerint „... Hollós József műszaki igazgató a napokban Pécsen idözött, hogy az államosítandó pécsi telefonhálózatot behatóan megvizsgálja. A pécsiek legnagyobb sajnálatára az igazgató arra a tapasztalatra jutott, hogy az egész sodronyvezeték, valamint a szekrények alkalmatlanok arra, hogy a pécsi hálózat az interurbán hálózattal összeköttetésbe hozassék. Ennélfogva mind a sodronyvezeték, mind a szekrényeket újjakkal kellene felcserélni, mi nem kevesebb, mint 80.000 korona költségbe kerül, de természetesen hosszú időt is vesz igénybe. Szeretjük hinni, hogy habár a remélt időnél később is, mégis összekötik a pécsit az interurbán hálózattal.“

Ez a kis ujsághír megmagyarázza azt is, hogy Koharits a távbeszélőhálózat megváltási díja fejében azért kapott olyan csekély — szerinte nevetségesen csekély — összeget, mert az egész hálózatot minden berendezésével együtt a szakértői bizottság bizony ócskavas-számba vette.

1900 február 10-én kelt a kereskedelemügyi miniszter Pécs városa közönségéhez szóló 6.735/1900. számú leirata, mely szerint:

„... a pécsi városi közhasználatú távbeszélőhálózatot a f. évben állami kezelésbe veszem és azt még a jelen év folyamán megfelelő módon átalakíttatom.

Az e célból építendő új hálózat vonal-iránynyomainak megállapítása végett a közigazgatási bejárást az 1888. évi XXXI. törvénycikk alapján ezennel elrendelem és annak vezetésével Hollós József kir. főmérnököt bízom meg.

Az eljárás megkezdésének idejéül f. évi február hó 22-ének reggeli 9 óráját tűzöm ki, összejöveteli helyül pedig Pécs sz. kir. város székházának tanácstermét jelölöm meg.“

„... Egyben értesítem, hogy a telefonhálózat központját a jelenlegi kir. posta és távirdahivatali épületben fogom elhelyeztetni, minek folytán a városnak a telefonközpont ideiglenes elhelyezése érdekében tett ajánlatát nem vehetem igénybe s ez iránt tanúsított előzékenységeért köszönetemet nyilvánítom.

Végül felhívom a város közönségét, hogy a tetőtartók felerősítésére kijelölt ingatlanok tulajdonosainak a bejáráshoz netán szükséges meghívása iránt a bejárást vezetőjének felhívására intézkedjék.“

Jelzett napon a közigazgatási bejárást megtörtént s annak jegyzőkönyvéből pontos képet nyerünk az állam által újjáépített pécsi távbeszélőhálózatról, mely — a pécsibányatelepi vonalhosszot nem számítva, — körülbelül 14 kilométer kiterjedésű volt.

Tekintettel arra, hogy az utcanevek változtak néhol, a helyrajzi számok azonban megegyeznek a maiakkal, nem találjuk érdektelennek az egész jegyzőkönyv leközlését:.

14.973. számhoz.

1900.

JEGYZŐKÖNYV

fölvétetett Pécsct, 1900. évi február hó 22-én és a következő napjain.

Jelen voltak:

Kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr öngyméltóságának kiküldöttje: Hollós József kir. főmérnök. A pécsi m. kir. posta és távirdaigazgatóság képviselőjében: Opris Péter m. kir. posta és távirdaigazgató és Diémár Ernő kir. mérnök; Pécs sz. kir. város képviselőjében Majorossy Imre polgármester, Herbert János gazdasági tanácsos, Rauch János városi főmérnök. Pécs sz. kir. város rendőrkapitánysága képviselőjében: Schuitz Ferenc városi rendőrkapitány. A m. kir. államépítészeti hivatal képviselőjében Klein László kir. mérnök. A pécsi villanyvilágítási részvénytársaság képviselőjében: Justus Mihály igazgató. A m. kir. államvasutak képviselőjében: Pyber Gáspár távirdaellenőr.

Tárgy: A pécsi városi közhasználatú távbeszélőhálózat vonal-iránynyomainak köz-igazgatási bejárása a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr öngyméltóságának folyó évi február hó 10-én kelt 6.735. számú magas rendelete alapján.

Előadás: A bizottság vezetője annak konstataciója után, hogy a meghívott hatóságok és kirendelt hivatalok képviselői teljes számban megjelentek, a bizottságot üdvözli, azt megalakultnak nyilvánítja. Ezután ismertetvén az eljárás célját és a kidolgozott tervezetet, felkéri a bizottság tagjait, hogy ahhoz megjegyzéseiket megtenni szíveskedjenek.

A város képviselői kéri, hogy amennyiben azt az összefüggő hársorok megengedik, lehetőleg csak tetőtartók alkalmaztassanak. A város, mint a vízvezeték tulajdonosa, úgyszintén gáztársulat képviselője kéri, hogy a kábelfektetésnél a közelebbi adatoknak a helyszínén való szolgáltathatása végett közegüknek kirendelése céljából idejekorán értesítettessenek. A m. kir. államvasutak képviselője pedig kéri, hogy a jelenlegi telefonhálózat támszerkezeteire erősített tűzjelző vezeték, mely a javító főműhelyt a városházai tűzör-kirendeltséggel köti össze, mindaddig meghagyassék, míg az új távbeszélőhálózatban kérendő állomása bekapcsolatik. Ezután az egyes iránynyomok vétettek részletes tárgyalás alá, s a megindult eszmecsere alapján a helyi szemlére kiküldött szűkebbkörű bizottság a következő iránynyomokat állapította meg: A Nepomuk-utcai kir. posta- és távirdahivatalból mint központból a következő vonaliránynyomok indulnak ki:

1. 2-szer 21-szer 12 = 504 eres kábel a városházára, ahol az 5 légvezetékű irányra fog szétbontatni. Ezen kábel iránynyoma a következő: a posta- és távirdahivatalból kiérve, a déli gyalogjáró alatt 0.8—1.0 méter mélységben helyezendő el akként, hogy a járó szegélyétől 0.5 méter távolságra jusson. A Nepomuk-utca torkolatánál áttér a Széchenyi-tér keleti gyalogjárója alá, ahol az előbb megállapított elhelyezéssel vezetetik a városháza risalitjának keleti éléig, ahol is a risalitot alkotó szögletben vascsőben fog fölvezettetni a padlásra.

2. 2-szer 21-szer 3 = 126 eres kábel a központból a Nepomuk- és Fürdő-utcán, valamint a Hal-téren át, a siklósi országút 50. számú házára, ahol az 2 ötven vezetékű légránná bontatik szét. Ezen kábel a központból a Fürdő-utca sarkáig a Nepomuk-utcában már vezetett kábellel közös árokban halad, a Fürdő-utcában a keleti oldalon lévő gyalogjáró alatt vezetetik a Hal-térre, és annak északi sarkában a Siklósi országút keresztezésével a fürdő-épület és az 50. számú ház választó falához, ahol is vascsőben fog a padlásra fölvezettetni, mint az az 1. pontban megállapított.

3. A központból kiindulva a következő iránynyom állapotokat meg légvezetékekkel: a Nepomuk-utca déli- majd nyugati oldalán a Malom-utcaig, innen a Búza-terre és a Pálya-utcaán át a városi vámházig. Ezen irányból a Malom-utcaiban egy mellékirány ágaztatandó ki, a Malom-utca keleti, a Kossuth-utca északi oldalán és a Könyök-utca érintésével az Agoston-utca északi oldalára. Ezen iránynyomok a tetőtartók megerősítésére a következő ingatlanok fognak igénybe vétetni:

Nepomuk-utca 100 ágú tetőtartókkal 27. és 39. számú házakon,

Malom-utca 14. számú házon 100 ágú tetőtartókkal,

50 ágú tetőtartókkal: Búza-tér 10. és 17., Pálya-utca 1., 5., 15., 25., 35., 41., 51., 61.,

30 ágú tartókkal: Zsolnay gyári épületen 4 tartó, Pálya-utca 79., 89., 91. számú házakon,

továbbá Malom-utca 11., 1., Kossuth-utca 9., 21.,

18 ágú tetőtartókkal: Könyök-utca 4. és Agoston-utca 34., 43., 55., 69., 81., 89.,

Bányatelepi-út 1., 5., 7., 9. sz. házakon.

I. A városházáról a következő iránynyomok indulnak ki:

A) 100 ágú tetőtartókkal: Széchenyi-tér 15., 14.

30 ágú tetőtartókkal: Plébánia-utca 13., 3., 7., 11., Kaposvári-utca 1/1., 11., 21 Széchenyi-tér 12., Kardoss Kálmán-utca 2., 8., 10., 15., Scitovszky-tér 12.

B) 50 ágú tetőtartókkal: Széchenyi-tér 16., Mária-utca 9., 20., 34., 45., Nagy Flórián-utca 24.,

18 ágú tetőtartókkal: Anna-utca 56., Tettye-utca 14. és 20. számú házakon.

C) 100 ágú tetőtartókkal: Király-utca 3., 11., 17., 23., 31. számú házakon.

D) 50 ágú tetőtartókkal: Széchenyi-tér 7., Jókai-tér 9., Hunyady-utca 1., Kert-utca 1. és Siklói országút 23. számú házakon.

E) 100 ágú tetőtartókkal: Széchenyi-tér 7., Jókai-tér 6., 11., Ferenciek utcája 7., 17., 23., 31., 52.

50 ágú tetőtartókkal: Szigeti országút 2., 12., 22., 30., Kiskirály-utca 1., Szigeti országút 36., 40., 44., 68., 80., 81., 87., 93., 103.

Ebből elágazólag Mezőszél-utca 1., 51., 81., 11/2. számú házakon 6 ágú tetőtartókkal. Majd 3 darab 18 ágú tetőtartókkal a Rókus-utcai laktanya épületeken, ahonnan 6 ágú tetőtartókkal a Makár-utca 83., 87., 95., 95/4. és 95/1. számú házakon.

II. Az Engel-féle házon létesítendő fölvezető pontból:

A) 50 ágú tetőtartókkal, Siklói országút 58. és 64.,

30 ágú tetőtartókkal: Alsó Malom-utca 12., 18., Czinderi-utca 7., Batthyány-utca 3., 5., és Légszesz-utca 20. számú házakon.

B) 50 ágú tetőtartókkal: Siklói utca 1., 7., 13., 21., 33., 46. és a Vasúti pályaut átfeszítésével oszlopokon az úttest nyugati oldalán,

18 ágú tetőtartókkal: Siklói-utca 18. és az épület-villacsoport még nem számozott három épületén. Ezen iránynyomoktól való legkisebb eltérések, nemkülönben az előfizetőkhez való leágaztatásokhoz szükséges támszerkezet helyei az építésvezetőség és a városi mérnöki hivatal által az építés folyamán egyetértőleg fognak megállapítani. A hat vezetéknel több huzatú távbeszélő vonal és a villanyvilágítási primár vezetékek keresztezési helyein a biztosító berendezéseket a villamvilágítási vállalat fogja végezni, az ebből fölmerülő költségeket — kivéve a vállalat leltárát képező tárgyak értékét, — az államkincstár fogja megtéríteni. A biztosító berendezéseknek miként és hol leendő készítésére az építésvezetőség fogja a vállalatot felkérni s a vállalattal a leszámolást ugyancsak ezen építésvezetőség fogja megejteni.

Ezután az érdekelt ingatlan-tulajdonosok a városi rendőrkapitányság által f. hó 23-án délután 3 órára a városházára meghívottak.

Folytatólagos tárgyalás 1900. évi február hó 23-án.

Mintegy harminc ingatlan tulajdonos megjelenvén, a kívánt fölvilágosítások, valamint magyarázatok megadták.

A légszesztársulat igazgatója fölvetetni kívánja, hogy amennyiben a kábelfektetés alkalmával a légszeszvezetékeken bármi okból e munkából kifolyólag kár okoztatnék, annak helyreállítási költségeit egész összegében a kincstár a légszesztársulatnak megtérítse, úgy, amint ez Pécs sz. kir. város és a légszesztársulat között létrejött szerződés 9. és 25. §-ai előírják.

Egyéb tárgy nem lévén, a jegyzőkönyv felolvasás után bezáratott és aláíratott.
Kelt Pécsen, 1900. évi február hó 23-án.

Aláírások.

A jegyzőkönyvet a postavezérigazgatóság 1900 március 20-án hagyta jóvá s az abban foglaltakhoz még csak annyi hozzáfűzni valónk van, hogy a magasabb épületeknél a házakra, az alacsonyabbaknál pedig oszlopokra erősítették a huzalokat.

1900. évi március 25-én végül is teljesen állami kezelésbe került a pécsi távbeszélő s ezzel egyidejűleg az előfizetési díjat havi 5 forintra szállították le, melyet ezután a postán kellett befizetni.

A kezelőnöket átvették s fizetésüket 60 koronára emelték fel. A létszámukat is szaporították eggyel, mert a forgalom időközben akkora lett, — napi 300—400 kapcsolás, — hogy azt egyedül nem tudta elvégezni egy munkacserő.

Az állam ezzel mindent elkövetett, hogy a pécsi közönség a változással meg legyen elégedve, s emberi számítás szerint annak is kellett légyen lennie.

Mit olvashatunk mégis a Pécsi Közlöny 1900 május 17-i számában?

„Az hitte mindenki, hogy a telefon, amint az állam kezébe kerül, hatalmasan föl fog lendülni. Azt remélték az intéző körök, hogy az előfizetők száma hamarosan és jelentősen fel fog emelkedni. Csalódtak. Az új előfizetők száma vajmi csekély s aml még csodálatosabb, a régi előfizetők közül többen kérték a leszerelést, jöllehet az előfizetési összeg most kisebb, mint a multban volt. Miben leli ez magyarázatát? Azt hisszük, abban, hogy a nagyközönség reményei, melyeket az új telefonhoz fűzött, nem mentek teljesedésbe. A régi szekrények, melyek tényleg már-már tarthatatlanok, még mindig ott vannak helyükön. Persze, türelmetlen a közönség, bár nem kívánhatja senki, hogy az állam egyszerre, hirtelenébe alkossa újjá az egész hálózatot és felszerelést. Legyen a közönség egy kis türelemmel s a bajok mind szanálva lesznek. Értesülésünk szerint a jövő hónapban kezdik meg a helyi hálózat építését.

Az igazgatóság már értesítette a háztulajdonosokat, kiknek házain lesznek alkalmazva a huzaltartók. Úgy gondolják, hogy karácsonyig készen lesz egészen az új huzalhálózat, mely mint központba, a távirdahivatalban fog összpontosulni. Ott fogják elhelyezni a központi hivatalt is s e célra egy külön helyiséget is fognak építeni. Mikor a terv megvalósulást nyer, akkor az összes régi szekrényeket is ki fogják cserélni. Addig is hát türelem. Az interurbán összeköttetés valószínűleg csak a jövő évben fog megvalósulni.

A XX. század megszületése elé tehát — ezek szerint — a pécsi távbeszélő előfizetők nagy reményekkel tekinthettek s az azóta bekövetkezett nagyszerű fejlődés azt bizonyítja, hogy várakozásuk nem is volt alaptalan.

Források: A Pécsi Figyelő, Fünfkirchner Zeitung és Pécsi Közlöny vonatkozó évfolyamai. — Pécs sz. kir. város levéltárában végzett kutatások.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Ujabb pályátételünk:

8.

Utóbbi időben a postahivatalokat bankszerűen alakított, tehát a közönség felé nyitott avagy alacsony üvegfalal szereltük fel. Gyakorlatilag bevált-e ez az újítás, avagy milyen kifogások hozhatók fel ez ellen, és mi lenne a leghelyesebb megoldás.

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden tagja résztvehet. A pályamű legfeljebb 3 gépírással ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő 1937. június 20.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jeligés levél kíséretében kell a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jeligés leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 50 P lesz, vagy legalább is dicséretben részesült. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talált pályamű, tárgyához képest, esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztő bizottságának tagjai, továbbá a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői — akik a bírálatra lesznek hívatva, — nem fognak résztvenni.

Pályázati eredmények:

Az 1937. évf. 2. számában közölt 3. számú pályátétel:

Budapest székesfőváros területén milyen módon lehetne a táviratkézbesítést, csőposta berendezés nélkül, megbízhatóan gyorsabbá tenni?

A beérkezett pályaművek közül a „távgepíró“ jeligéjű volt a legjobb. Alaposság és szakszerűség szempontjából a többi pályamunkák közül kimagaslók.

Szerzői: Hütter Gyula m. kir. posta műszaki tanácsos és dr. Munkácsy Mihály m. kir. postafelügyelő (Távíró és távbeszélő igazgatóság) 50 P jutalmat kaptak.

Dicséretben részesült a „Frici“ jeligéjű munka, amelynek szerzője Németh István m. kir. postafelügyelő (Központi táviróhivatal).

A pályadíjnyertes munka, melyet a szerkesztő-bizottság közlésre méltónak ítélt, a következő:

Elsősorban tegyük rövid vizsgálat tárgyává Budapest kézbesítési rendszerét. E vizsgálgatás során állapítsuk meg

a) a jelenlegi kézbesítési rendszer hátrányait,
 b) azokat az eszközöket, amelyekkel e hátrányokat ki lehet küszöbölni, illetőleg azokat a szükséges berendezéseket, szerveket és intézkedéseket, amelyeknek segítségével a táviratkézbesítés terén a fővárosban a mainál kedvezőbb eredményt lehetne elérni.

A táviratok, távirati utalványok, távbeszélő meghívások és expresszlevelek kézbesítését nappal a III. és X. kerület kivételével Budapest egész területén a központi táviróhivatal végzi (éjjel kizárólag a központi táviró kézbesít). A hivatal részben gyalogos, részben kerékpáros járatok útján kézbesít. Gyalogos öv Pesten az Országház—Alkotmány-utca—Nagykörút—Rákóczi út—Múzeum—Vámházkörút—Duna balpartja által határolt városrész, Budán pedig a Vár területe.

Egy küldemény átlagos kézbesítési ideje és a járatidő a gyalogos és a kerékpáros járatoknál a következőképen alakul:

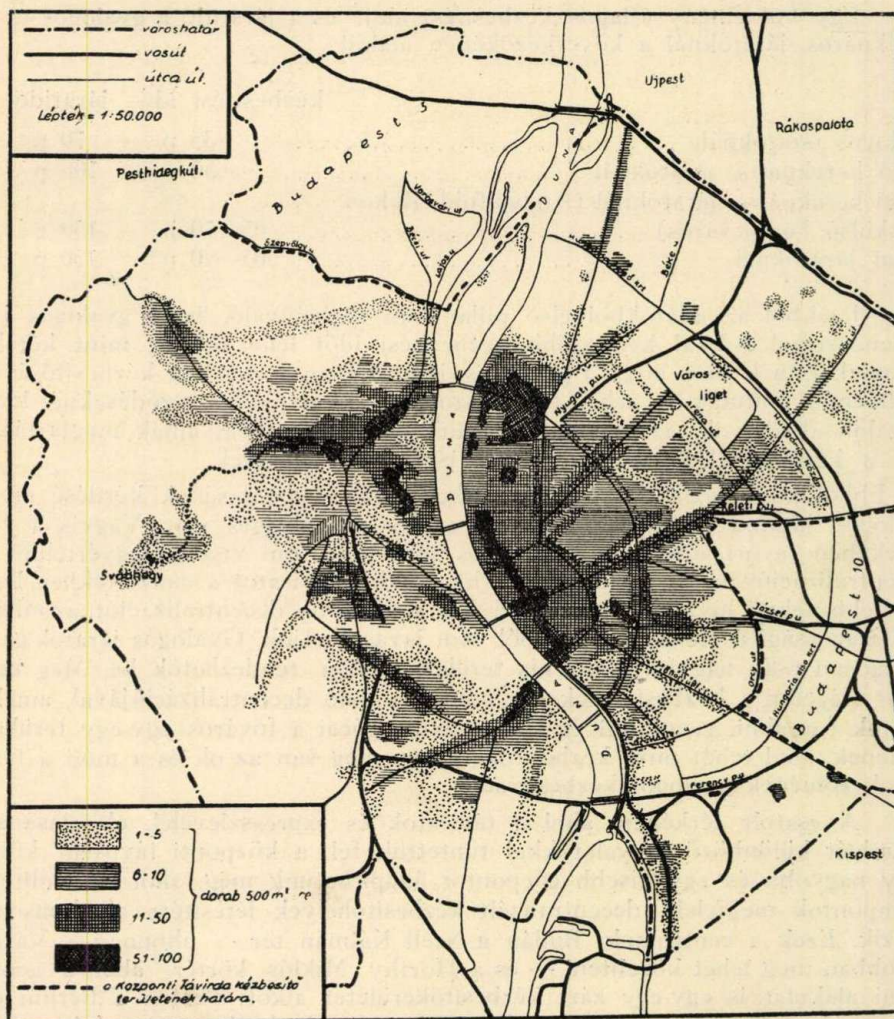
	kézbesítési idő	járatidő
gyalogos járatoknál	35 p	70 p
belső kerékpáros járatoknál	50 p	100 p
külső kerékpáros járatoknál (Angyalföld, Rákos, külső Ferencváros)	65—70 p	130 p
budai járatoknál	65—70 p	150 p

Ezekből az adatokból első pillantásra nyilvánvaló, hogy gyalogos járatrendszerrel sokkal kedvezőbb kézbesítési időt lehet elérni, mint kerékpárossal. Ennek oka, hogy a gyalogos járatot nem terhelik a kézbesítősávig megteendő holtutak, a nehéz terepviszonyok, az utcakereszteződéseknél levő forgalmi akadályok, az egyirányú járműközlekedés szabályainak megtartásával, a kerékpárreláncolással, stb.-vel járó időveszteségek.

Ebből következik, hogy a táviratkézbesítés gyorsításának kérdése és a gyalogos járatok alkalmazása között szoros összefüggés van. Vagyis a cél érdekében favorizálni kell a gyalogos járatokat, ami viszont egyértelmű a decentralizációval. Az volna ideális, ha minden táviratot a címzettekhez legközelebb fekvő hivatal kézbesítené. Ezt a 100%-os decentralizációt azonban gazdaságossági és forgalmi okokból nem javasolhatjuk. Gyalogos járatok gazdaságosan csak nagyforgalmú kis területrészekben rendezhetők be. Meg kell tehát elégedni a kézbesítésnek oly pontokra való decentralizációjával, amely pontok forgalmi, geográfiai és sűrűn lakott gócai a főváros egy-egy terület-részenek, ahol tehát mint kézbesítőhelyeken meg van az ok és a mód a táviratok zömének gyalogos kézbesítésére.

A csatolt térképen, ahol a táviratok és expresszlevelek eloszlásának sűrűségét különböző árnyalatokkal tüntettük fel, a központi táviródn kívül négy nagyobb és egy kisebb gócpontot állapíthatunk meg, ahol az említett szempontok megfelelő decentralizált kézbesítőhelyek létesítése alkalmasnak látszik. Ezek a centrumok: Budán a Széll Kálmán tér — ahonnan a Várat is jobban meg lehet közelíteni — és a Horthy Miklós körtér, ahol a geográfiai alakulat is egy-egy zárt kézbesítőkerületet alkot; Pesten a Berliini és Baross tér s kisebb mértékben, de a felsorolt gócoctól nagytávolságra eső Nagyvásártelep környéke. E centrumok fekvésüknél fogva a hozzájuk terelendő forgalom 80—90%-át egy km körzetükön belül gyalogos járatokkal

tudnák kézbesíteni s e belső övükön kívülfekvő területekre szóló küldeményeket pedig — tekintve, hogy a járatok nem érintenek nagy és sűrű forgalmi területeket — nem kiszabott időpontokban, hanem a szükséghez képest kerékpáros járatokkal kézbesíthetik. Az csak természetes, hogy e decentralizált pontokból ezekben az új n. külsőjáratokba szóló küldemények kézbesítési ideje is igen nagymértékben enyhülne és e mellett igen kedvezően alakulna az általuk kézbesítendő expresszlevelek kézbesítési ideje is. Az új góccok csak nappal kézbesítenének, mert az éjjel kézbesítendő küldemények száma oly csekély, hogy e miatt nem lenne gazdaságos a decentralizált helyeken éjjeli szolgálatot berendezni.

A kézbesített táviratok megoszlása Budapest székesfőváros területén.

Az új gócok napi átlagos forgalma hozzávetőleg a következő lenne:

	távirat	expressz	összesen
Szell Kálmán téri góc	350	300	650 db.
Horthy Miklós körtéri góc	120	120	240 „
Berlini téri góc	450	250	700 „
Baross téri góc	350	250	600 „
Külső ferencvárosi góc	30	15	45 „

E gócokon a kézbesítést a jelenleg rendelkezésre álló kézbesítőszemélyzettel el lehetne látni, sőt a decentralizáció révén bizonyos fokú altiszti munkaerő megtakarítást is el lehetne érni. Ugyanis megtakarítható a közp. táviratkerékpáros járatok által a gócokig s onnan vissza megtett holtút — vagyis amit a küldőnc góckörzetébe lépéséig s visszatérő útjában a gócponttól a közp. távirtdáig megtesz; ez naponta átlag 2275 km, ami megfelel 197 munkaórának, illetőleg elméletileg 21 altiszti munkaerőnek. Ezeket a kézbesítőket a járatok sűrítésére használhatjuk fel, vagy el is vonhatjuk őket a kézbesítéstől a gócoknál szükséges tisztviselői munkaerőkkel kapcsolatos kiadások ellensúlyozásaképpen s ez esetben kevesebb emberrel, de csupán a mostaninak kb. megfelelő színvonalú kézbesítési időt érhetünk el. Ezáltal azonban a célt szem elől tévesztenénk.

A gócpontok kézbesítőterületére szóló táviratokat a gócokhoz távirógépen továbbítanánk. A táviróforgalom természete ugyanis az egyes kézbesítőhivatalok és a központ között állandó összeköttetést kíván. Kerékpáros (motoros) összeköttetésekkel gazdaságosan nem lehet sűrű járatokat berendezni s nagy hátránya az ilyen időhöz kötött járatoknak, hogy az anyagot összegyűjtve, tehát késéssel és lökészerűen juttatja a gócokhoz, ahol a nagyobb tömegű anyag feldolgozása csak újabb késésre vezet. Modern aritmikus távgépíróinkkal a táviratoknak a gócokhoz késedelemnélküli, folyamatos, teljesen üzembiztos és síma továbbítását biztosítani tudjuk. Kezelésük olcsó munkaerőkkel (gépíró) ellátható.

A gócoknak továbbfejlesztése (Zugliget, Angyalföld, Rákos) a mai gyenge táviróforgalom mellett nem látszik racionálisnak és a céllal arányban nem álló túlkidadásokra vezetne.

Megemlítjük végül, hogy a táviratoknak Budapesten kb. 60—70%-a telefonnal rendelkező címzetteknek szól, a táviratkézbesítés gyorsításának hatalmas eszközét látjuk tehát a távbeszélőnek e célra való kiterjedtebb alkalmazásában is. Ezért kívánatos volna ezt a kézbesítési módot erőteljes propaganda útján népszerűsíteni.

A kérdés további részleteit, mint amilyenek a kézbesíthetők megállapítása, az expresszlevelek irányítása, stb. már nem nehéz úgy megállapítani, hogy ez a reform a kezelésben nehézségeket ne okozzon.

Forgalom és munkaegységek.

Rovatvezető: Dr. Ruttner Béla m. kir. postasegdtitkár.

Az 1936. évi viszonylag kedvezőtlenebb márciusi forgalomhoz képest a f. évi márciusi forgalom igen kedvezően alakult, mert a mult évi eredményeket minden egyes főüzletágban meghaladta.

A postaforgalmat elsősorban a húsvéti ünnepek élénkítették. Ezek mellett igen nagy szerepet játszott az a körülmény, hogy az 1936. évben március hó 1-je vasárnapra esett és így a márciusi pénzforgalom az elmaradt illetménykifizetések következtében csökkenő volt. Minthogy a folyó évben a márciusi pénzforgalmat a naptártól függő szabálytalanságok nem befolyásolták, a pénzforgalomban a mult évvel szemben igen számottevő emelkedés mutatkozik. Így a befizetett postautalványok darabszáma 10·8, összege 33·9, a csekkbefizetések darabszáma 15·8, összege 16·4, míg a kifizetett postautalványok darabszáma 11·3, összege 34·0, a csekk-kifizetések darabszáma 20·5, összege pedig 50·2%-kal emelkedett.

A húsvéti ünnepek legjobban a csomagforgalomban éreztették hatásukat. Ebben az évben ez a forgalom különösen élénk volt, mert a mult év márciusával szemben a feladásnál 14·7, a kézbesítésnél pedig 16%-os emelkedést mutat. Figyelembe kell azonban venni, hogy az 1936. évben a húsvéti ünnepek áprilisa estek és így helyesebb, ha a f. évi márciusi csomagforgalmat a mult évi áprilisi csomagforgalommal hasonlítjuk össze. Az eredmény ebben az esetben is igen kedvező, mert így is 14, illetőleg a kézbesítésnél 13%-os emelkedés jelentkezik. Tájékoztatásul alább közöljük az utolsó 10 esztendőben március és április hónapban feladott csomagok darabszámát:

évi	Feladott összes csomagok darabszáma ezrekben:	
	Március	Április
1937.	845	—
1936	737	741
1935	664	721
1934	830	629
1933	704	690
1932	764	669
1931	943	828
1930	939	961
1929	1.031	894
1928	1.028	842
1927	993	885

Az adatok azt mutatják, hogy a forgalom az utolsó 3 évben emelkedett ugyan, de az 1931. évi forgalom szintjét még nem érte el. Érdekes megfigyelni, hogy a húsvéti

ünnepek a csomagforgalom emelkedésére márciusban lényegesen nagyobb hatást gyakorolnak, mint áprilisban. Ennek az a valószínű oka, hogy a márciusi csomagforgalom a tavaszi vásárlások következtében egyébként is élénkebb.

A feladott és kézbesített táviratok darabszáma szokatlanul nagy mértékben, 16·1, illetőleg 11·2%-kal emelkedett. Az emelkedést részben a húsvéti ünnepekkel kapcsolatos üdvözlő táviratok, részben azonban egy sajnálatos körülmény, az országszerte jelentkező árvízveszedelem következtében nagy számban feladott vízjelző táviratok idézték elő. A távbeszélőforgalom nem alakult egyöntetűen.

A távbeszélőállomások számának állandó és egyenletes emelkedése mellett a kezdeményezett és érkezett távolsági beszélgetések darabszáma 11·6, illetőleg 12·7%-kal, tehát jelentősen, ezzel ellentétben a helyi forgalom csak 2·7%-kal, vagyis kis mértékben emelkedett. A helyi forgalom állandóan az állomásszaporulat által indokolt forgalomemelkedés alatt marad. A f. évi márciusi (II. 16.—III. 15-ig) forgalom részben azért is kedvezőtlenebb, mert az 1936. évben ebben a számadási időszakban a munkanapok száma több volt.

A Balaton körüli postahivatalok a húsvéti ünnepekkel kapcsolatban igen élénk táviró- és távbeszélőforgalmat bonyolítottak le, ami amellett szól, hogy ezeket a községek az ünnepek alatt igen sokan keresték fel.

A rádióengedélyesek száma a mult év márciusához viszonyítva 14.725-tel, vagyis 4·1%-kal, a f. év február hónapjáéhoz képest pedig 1924-gyel, tehát 0·51%-kal emelkedett. Az előfizetői szaporulat üteme már erősen csökkent (1937 jan. + 5844, febr. + 2966, márc. + 1924), de kedvezőbb, mint az előző 5 évben volt, mert februárról márciusra az 1936. évben csak 1448, az 1935. évben 1184, az 1934. évben 566 előfizetői szaporulat jelentkezett, az 1933. évben pedig az előfizetők száma 501-gyel csökkent.

A nyilvántartott 376.088 előfizetői létszám valószínűleg már az idei tavaszi csúcspontot képviseli, mert az eddigi tapasztalatok szerint az előfizetők száma április hónaptól már lassan csökken. A csökkenés jelei máris jelentkeztek, mert az Alföld déli részén, Bács-Bodrog, Csanád, Csongrád és Torontál vármegyében, valamint Hódmezővásárhely törvényhatósági joggal felruházott városban az előfizetők száma a február hónapban nyilvántartott létszám alá esett.

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak		F e l a d á s										
		Közön- -leges)	Aján- lott	Érték- levelek	Küld., befűt- és csomag- csomagok	Po-tautalványok		Postafaharék befizetések		Csekkbefizetések		
						darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	
		levélpostai küldemények	ezrekben	ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben		422.671	15,862	661	11.362	10.810	1.825.847	717	47.902	18.092	2.271.763	
Az 1931. évben		370.509	11.817	575	10.145	10.205	1.272.792	494	40.336	16.322	1.934.881	
Az 1932. évben		351.739	9,288	484	8.744	9.251	788.512	416	32.782	15.094	1.659.372	
Az 1933. évben		346.512	7.974	465	8.584	8.870	770.438	576	41.654	16.200	1.573.012	
Az 1934. évben		413.180	7.487	424	8.791	9.304	805.973	781	55.874	17.984	1.611.906	
Az 1935. évben		410.595	7.771	415	8.793	9.731	864.277	912	65.344	18.928	1.706.911	
1935.	IV.	35.475	610	32	721	825	67.215	68	4.778	1.510	122.080	
	V.	33.381	5914	34	679	767	65.631	74	5.398	1.535	139.941	
	VI.	28.660	537	30	631	733	64.846	64	4.825	1.445	123.989	
	VII.	28.618	650	36	690	877	74.499	84	5.912	1.553	138.224	
	VIII.	30.918	604	39	667	869	91.845	81	5.779	1.545	161.716	
	IX.	36.954	645	38	772	775	63.251	75	5.627	1.484	147.990	
	X.	38.965	721	40	835	913	93.308	77	5.234	1.856	165.308	
1936.	XI.	34.120	611	38	798	800	77.647	73	5.145	1.783	181.427	
	XII.	40.033	599	34	1.029	892	79.323	70	5.594	1.786	162.444	
	I.	33.993	667	33	684	801	59.415	101	7.047	1.673	132.558	
	II.	33.692	762	33	661	815	82.082	103	7.015	1.663	142.432	
	III.	39.078	617	34	737	766	57.507	90	5.377	1.471	127.111	
	1935. IV.—1936. III. összesen:		413.887	7.937	421	8.904	9.833	876.569	960	67.731	19.304	1.745.220
	1936.	IV.	35.867	588	33	741	832	70.995	80	5.892	1.618	135.014
V.		34.200	609	34	730	825	83.931	83	6.018	1.682	155.543	
VI.		31.239	562	32	683	744	59.421	78	7.001	1.565	140.170	
VII.		33.624	655	37	757	875	86.272	91	6.673	1.605	147.669	
VIII.		32.902	580	40	703	842	93.646	92	6.506	1.620	173.819	
IX.		39.484	628	41	835	818	82.175	89	6.526	1.676	169.327	
X.		40.526	686	42	906	942	98.775	76	5.278	2.041	191.110	
XI.		36.616	605	40	806	787	69.663	78	5.472	1.901	191.731	
XII.		44.399	606	39	1.101	964	99.558	77	6.350	2.030	183.433	
1937.		I.	36.142	652	36	704	806	67.034	101	7.627	1.819	147.081
		II.	33.769	613	34	701	797	74.936	102	6.728	1.706	155.222
		III.	45.197	612	37	845	849	76.980	98	6.140	1.703	147.904
1936. IV.—1937. III. összesen:		443.965	7.396	445	9.512	10.081	963.386	1.045	76.211	20.966	1.938.023	
1936. I—III.		106.763	2.046	100	2.082	2.382	199.004	294	19.439	4.807	402.101	
1937. I—III.		115.108	1,877	107	2.250	2,452	218.950	301	20.495	5.228	450.207	
Összehasonlítások	1937. III havában 1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 6.119	- 5	+ 3	+ 108	+ 83	+ 19.473	+ 8	+ 763	+ 232	+ 20.793
		o/0-ban	+ 15,7	- 0,8	+ 8,8	+ 14,7	+ 10,8	+ 33,9	+ 8,9	+ 14,2	+ 15,8	+ 16,4
	1936. IV.—1937. III. időszakban	szám- szerűleg	+ 30.078	- 541	+ 24	+ 608	+ 248	+ 86.817	+ 85	+ 8.480	+ 1.683	+ 192.803
	1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	o/0-ban	+ 7,3	- 6,8	+ 5,7	+ 6,8	+ 2,5	+ 9,9	+ 8,9	+ 12,5	+ 8,6	+ 11,0
	1937. I—III. idő- szakban, 1936. I—III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 8.345	- 169	+ 7	+ 168	+ 70	+ 19.946	+ 7	+ 1.056	+ 421	+ 48.106
		o/0-ban	+ 7,8	- 8,3	+ 7,0	+ 8,1	+ 2,9	+ 10,0	+ 2,4	+ 5,4	+ 8,8	+ 12,0

* Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek. 1) Hírlapokkal együtt.

2) Közte 296 ezer drb. választási igazolványt tartalmazó ajl. levél.

I. Forgalom.*)

I. Posta.

Időszak		K é z b e s i t é s										
		Közön- séges ¹⁾		Aján- lott	Érték- levelek	Kéz, betű- és sommás csomagok	Postautalványok		Postafaharékfizetések		Csekk-kifizetések	
		levél, ostai küldemények					darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben
		darabszáma		ezrekben		darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben		425.761	16.794	726	12.390	10.816	1.804.460	376	20.852	3373	1 036.937	
Az 1931. évben		373.517	12.442	637	10.687	10.102	1.267.997	295	25.646	3275	967.490	
Az 1932. évben		353.134	9.739	536	8.968	9.256	797.202	236	18.316	3259	785.987	
Az 1933. évben		345.768	8.172	506	8.776	8.961	773.525	280	21.472	3373	698.973	
Az 1934. évben		416.574	7.653	481	8.890	9.320	802.581	367	28.707	3223	658.994	
Az 1935. évben		412.321	7.790	471	8.814	9.768	867.020	462	37.928	3399	662.144	
1935.	IV.	35.625	619	37	719	833	67.417	41	3.140	274	53.162	
	V.	33.522	5)849	39	668	765	65.658	39	3.229	250	51.377	
	VI.	28.780	561	35	651	741	64.080	39	3.286	297	59.928	
	VII.	28.739	635	40	684	871	74.627	38	3.091	335	59.312	
	VIII.	31.048	606	44	666	863	91.074	41	3.518	303	68.821	
	IX.	37.109	638	43	772	787	64.619	41	3.718	259	41.949	
	X.	39.129	748	45	832	905	91.281	43	4.234	323	72.756	
	XI.	34.264	604	40	804	807	79.468	39	3.048	275	58.363	
	XII.	40.201	604	38	1.029	894	78.773	43	3.343	325	59.488	
	1936.	I.	34.112	685	36	679	821	61.678	39	3.036	286	42.304
		II.	33.807	762	34	666	813	81.743	38	2.776	287	63.834
		III.	39.181	630	35	727	772	58.180	48	3.544	268	37.070
1935. IV.—1936. III. összesen:		415.517	7.941	466	8.897	9.872	879.598	489	39.963	3.482	668.364	
1936.	IV.	35.994	592	34	747	845	71.343	46	3.356	298	55.970	
	V.	34.326	622	35	733	817	80.844	47	3.462	282	65.307	
	VI.	31.351	552	33	696	753	60.885	46	3.646	278	47.844	
	VII.	34.766	658	37	756	862	77.465	44	3.424	293	57.821	
	VIII.	33.023	586	41	702	827	84.549	44	3.567	259	55.286	
	IX.	39.610	627	41	832	821	83.525	47	4.022	286	55.880	
	X.	40.656	717	44	915	956	101.019	57	6.265	356	77.664	
	XI.	36.750	603	42	803	773	68.513	42	3.495	254	46.767	
	XII.	44.561	619	42	1.113	978	101.475	47	3.935	378	79.044	
	1937.	I.	36.268	660	38	711	799	66.870	42	3.600	290	42.817
		II.	33.884	610	35	706	799	75.147	39	3.047	281	53.135
III.		45.316	631	38	845	859	77.972	52	3.827	323	55.685	
1936. IV.—1937. III. összesen:		440.505	7.477	460	9.564	10.089	949.607	553	45.646	3.578	693.220	
1936. I—III.		107.100	2.077	105	2.702	2.406	201.601	125	9.356	841	143.208	
1937. I—III.		115.468	1.901	111	2.262	2.457	219.989	133	10.474	894	151.637	
Összehasonlítások	1937. III havában 1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+6.135	+ 1	+ 3	+ 118	+ 87	+ 19.792	+ 4	+ 283	+ 55	+ 18.615
		o/0-ban	+ 15.7	+ 0.2	+ 8.6	+ 16.2	+ 11.3	+ 34.0	+ 8.3	+ 8.0	+ 20.5	+ 50.2
	1936. IV—1937. III. időszakban	szám- szerűleg	+ 30.988	- 464	- 6	+ 667	+ 217	+ 70.009	+ 64	+ 5.683	+ 96	+ 24.856
	1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	o/0-ban	+ 7.5	- 5.8	- 1.3	+ 7.5	+ 2.2	+ 8.0	+ 13.1	+ 14.2	+ 2.8	+ 3.7
	1937. I—III. idő- szakban 1936. I—III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 8.368	- 176	+ 6	+ 190	+ 51	+ 18.388	+ 8	+ 1.118	+ 53	+ 8.429
		o/0-ban	+ 7.8	- 8.5	+ 5.7	+ 9.2	+ 2.1	+ 9.1	+ 6.4	+ 11.9	+ 6.3	+ 5.9

*) Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek.

1) Hirlapokkal együtt.

2) Közte 219 ezer választási igazolványt tartalmazó ajl. levél.

I. Forgalom.*)
2. Táviró. 3. Távbeszélő.

Időszak	Táviró		Távbeszélő									
	Feladott	Kézbesített	Állomások száma ¹⁾				Közvetlen összeköttetések száma	Számított helyi beszélgetések száma ezekben				
			táviratok darabszáma ezekben	a bpesti egység-hálózatban	a falur. és 20-nál több előfizetővel bíró hálózatban	a 200-nál kevesebb		összesen	bpesti egység-hálózatban	vidéken	összesen	
Az 1930. évben	3.404	3.715	46.601	35.618	82.219	2.212	103.890	—	103.890			
Az 1931. évben	2.599	3.253	47.095	33.840	80.935	2.376	106.946	14.189	121.135			
Az 1932. évben	2.066	2.735	46.884	32.415	79.299	2.196	107.564	13.867	121.431			
Az 1933. évben	1.894	2.576	47.962	31.109	79.071	2.207	107.146	12.801	119.947			
Az 1934. évben	1.873	2.557	53.338	34.354	87.692	2.303	111.898	11.911	123.809			
Az 1935. évben	²⁾ 1.903	2.573	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	121.980	12.944	134.924		
1935.	IV.	148	206	55.126	14.435	18.042	87.603	1.722	10.535	1.117	11.652	
	V.	149	207	55.461	14.723	18.315	88.499	1.718	10.304	1.021	11.325	
	VI.	162	220	55.919	14.753	18.504	89.176	1.730	10.786	1.099	11.885	
	VII.	180	235	55.899	14.776	18.711	89.386	1.728	9.758	1.055	10.813	
	VIII.	186	244	56.146	14.827	18.881	89.854	1.738	9.075	1.064	10.139	
	IX.	171	227	56.648	14.926	19.029	90.603	1.742	10.024	1.090	11.114	
	X.	166	223	57.282	15.001	19.023	91.306	1.738	10.399	1.086	11.485	
	XI.	154	212	57.743	15.056	18.766	91.565	1.732	11.244	1.190	12.434	
1936.	XII.	153	213	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	10.801	1.141	11.942	
	I.	127	184	58.819	15.137	18.700	92.656	1.732	10.326	1.102	11.428	
	II.	130	184	59.222	15.234	18.737	93.193	1.730	10.935	1.129	12.064	
	III.	137	196	59.698	15.287	18.895	93.880	1.752	10.300	1.042	11.342	
1935. IV.—1936. III. összesen:		1.863	2.551	—	—	—	—	—	124.487	13.136	137.623	
1936.	IV.	134	191	60.095	15.608	18.879	94.582	1.752	10.834	1.117	11.951	
	V.	157	219	60.351	15.703	19.541	95.600	1.755	11.348	1.174	12.522	
	VI.	174	227	60.931	15.855	19.709	96.495	1.765	11.072	1.152	12.224	
	VII.	185	241	61.094	15.957	20.041	97.092	1.772	10.595	1.234	11.829	
	VIII.	198	254	61.138	15.990	20.254	97.382	1.743	9.292	1.218	10.510	
	IX.	182	238	61.663	16.168	20.351	98.182	1.755	9.810	1.209	11.019	
	X.	183	242	62.250	16.254	20.375	98.879	1.751	11.014	1.281	12.295	
	XI.	155	211	62.742	16.361	19.866	98.969	1.751	11.611	1.332	12.943	
	XII.	161	220	63.537	16.699	22.218	102.454	1.750	10.796	1.271	12.067	
1937.	I.	140	201	63.951	16.763	22.242	102.956	³⁾ 1.758	10.742	1.266	12.008	
	II.	135	188	64.393	16.917	22.375	103.685	1.762	11.378	1.311	12.689	
	III.	159	218	64.846	17.001	22.510	104.360	1.760	10.440	1.210	11.650	
1936. IV.—1937. III. összesen:		1.963	2.650	—	—	—	—	—	128.932	14.775	143.707	
1936. I.—III.		394	564	—	—	—	—	—	31.561	3.273	34.834	
1937. I.—III.		434	607	—	—	—	—	—	32.560	3.787	36.347	
Összehasonlítások	1937. III. havában	szám-szerűleg	+ 22	+ 22	+5.148	+1.717	+3.615	+ 10.480	+ 8	+ 140	+ 168	+ 308
	1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 16,1	+ 11,2	+ 8,6	+ 11,2	+ 19,1	+ 11,2	+ 0,5	+ 1,4	+ 16,1	+ 2,7
	1936. IV.—1937. III. időszakban	szám-szerűleg	+ 100	+ 99	—	—	—	—	—	+4.445	+1.639	+ 6.084
	1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 5,4	+ 3,9	—	—	—	—	—	+ 3,6	+ 12,5	+ 4,4
	1937. I.—III. időszakban	szám-szerűleg	+ 40	+ 43	—	—	—	—	—	+ 999	+ 514	+ 1.513
	1936. I.—III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 10,2	+ 7,6	—	—	—	—	—	+ 3,2	+ 15,7	+

*) Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek.

¹ Csak az üzemben levő előfizetői állomások

² Vasuti táviróhivatalok forgalmával együtt.

I. Forgalom.

3. Távbeszélő. 4. Rádió.

Időszak		T á v b e s z é l ő						Rádió				
		Köz- pon- tok száma	Kezdeményezett			Érkezett			Engedélyesek száma			
			távolsági beszélgetések száma ezrekben						Buda- pesten	vidé- ken	össz- szesen	
			bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen	a bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen				
Az 1930. évben		1.426	1.431	3.363	4.794	1.391	3.301	4.692	108.161	199.748	307.909	
Az 1931. évben		1.445	1.285	3.094	4.379	1.281	3.004	4.285	111.774	213.258	325.032	
Az 1932. évben		1.446	1.183	2.558	3.741	1.138	2.479	3.617	113.360	208.616	321.976	
Az 1933. évben		1.465	1.145	2.345	3.490	1.059	2.306	3.365	115.114	213.065	328.179	
Az 1934. évben		1.494	1.157	2.467	3.624	1.081	2.426	3.507	118.010	222.107	340.117	
Az 1935. évben		1.524	1.249	2.863	4.112	1.152	2.822	3.974	122.676	230.231	352.907	
1935.	IV.	1.512	107	238	345	97	235	332	121.143	227.893	349.036	
	V.	1.514	96	213	309	87	212	299	120.606	226.992	347.598	
	VI.	1.519	102	221	323	96	217	313	119.862	224.773	344.635	
	VII.	1.523	106	261	367	101	256	357	119.652	223.994	343.646	
	VIII.	1.524	118	278	396	111	273	384	119.418	224.016	343.434	
	IX.	1.524	116	263	379	109	259	368	120.415	226.481	346.896	
	X.	1.524	114	266	380	108	262	370	120.480	226.490	346.970	
	XI.	1.524	113	246	359	104	241	345	121.055	228.158	349.213	
	XII.	1.524	106	223	329	95	218	313	122.676	230.231	352.907	
	1936.	I.	1.524	96	204	300	88	201	289	124.126	233.331	357.457
		II.	1.531	100	194	294	89	193	282	124.945	234.970	359.915
		III.	1.531	90	211	301	82	209	291	125.526	235.837	361.363
1935. IV.—1936. III. összesen:		—	1.234	2.848	4.082	1.167	2.767	3.943	—	—	—	
1936.	IV.	1.533	100	210	310	92	209	301	125.554	235.654	361.208	
	V.	1.536	96	228	324	89	224	313	125.250	234.783	360.033	
	VI.	1.544	106	241	347	103	236	339	124.725	232.740	357.465	
	VII.	1.549	116	268	384	111	261	372	123.901	231.168	355.069	
	VIII.	1.552	121	296	417	114	291	405	123.486	230.970	354.456	
	IX.	1.555	120	290	410	116	285	401	123.548	231.048	354.596	
	X.	1.557	120	295	415	113	293	406	124.590	232.464	357.054	
	XI.	1.557	114	262	376	109	259	368	126.230	235.113	361.343	
	XII.	1.548	108	249	357	101	250	351	127.540	237.814	365.354	
	1937.	I.	1.548	101	237	338	93	237	330	129.593	241.605	371.198
		II.	1.548	102	224	326	94	221	315	130.553	243.611	374.164
		III.	1.549	96	240	336	90	238	328	131.388	244.700	376.083
1936. IV.—1937. III. összesen:		—	1.300	3.040	4.340	1.225	3.004	4.229	—	—	—	
1936. I.—III.		—	286	609	895	259	603	862	—	—	—	
1937. I.—III.		—	299	701	1.000	277	696	973	—	—	—	
Összehasonlítások	1937. III. havában 1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 18	+ 6	+ 29	+ 35	+ 8	+ 29	+ 37	+5.862	+8.863	+14.725
		%-ban	+ 1.2	+ 6.7	+ 13.7	+ 11.6	+ 9.8	+ 13.9	+ 12.7	+ 4.7	+ 3.8	+ 4.1
	1936. IV.—1937. III. időszakban 1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	—	+ 66	+ 192	+ 258	+ 58	+ 237	+ 286	—	—	—
		%-ban	—	+ 5.3	+ 6.7	+ 6.3	+ 5.0	+ 8.6	+ 7.3	—	—	—
	1937. I.—III. idő- szakban 1936. I.—III. időszakhoz képest több(+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	—	+ 13	+ 92	+ 105	+ 18	+ 93	+ 111	—	—	—
		%-ban	—	+ 4.5	+ 15.1	+ 11.7	+ 6.9	+ 15.4	+ 12.9	—	—	—

*) Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben*)

Időszak	Kincstári postahivataloknál:					Postamesteri hivataloknál és ügy ökségeknél:								
	Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes	Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes				
	munkaegységek száma					munkaegységek száma								
	ezrekben			e/rekben	%-ban	ezrekben			e/rekben	%-ban				
Az 1930. évben	186.223	27.761	105.715	5.955	325.652	71.3	98.809	11.325	16.843	3.891	130.868	28.7		
Az 1931. évben	161.075	22.657	103.432	6.494	293.658	72.7	80.932	9.792	15.387	4.234	110.345	27.3		
Az 1932. évben	135.946	17.848	97.845	6.900	258.539	72.9	70.612	7.847	13.667	4.174	96.300	27.1		
Az 1933. évben	129.388	16.501	95.047	6.774	247.710	72.6	69.057	7.049	13.366	3.912	93.344	27.4		
Az 1934. évben	130.711	16.294	99.131	7.185	253.321	72.3	71.557	6.974	14.471	4.052	97.054	27.7		
Az 1935. évben	132.288	16.663	108.581	7.516	265.048	72.0	74.560	7.130	17.197	4.155	103.042	28.0		
1935. IV.	10.719	1.276	9.510	62	21.995	72.8	5.929	555	1.374	349	8.207	27.2		
V.	10.828	1.301	8.964	626	21.719	73.1	5.753	555	1.342	347	7.997	26.9		
VI.	10.055	1.417	9.365	622	21.459	73.4	5.492	602	1.357	343	7.794	26.6		
VII.	10.808	1.549	8.841	621	21.819	70.9	6.364	696	1.550	341	8.951	29.1		
VIII.	10.785	1.639	8.610	620	21.654	70.3	6.496	728	1.589	342	9.155	29.7		
IX.	10.940	1.540	9.158	627	22.265	71.5	6.354	639	1.552	345	8.890	28.5		
X.	12.538	1.509	9.372	628	24.047	71.0	7.247	642	1.568	343	9.800	29.0		
XI.	11.573	1.400	9.901	631	23.505	72.0	6.740	588	1.463	347	9.138	28.0		
XII.	13.110	1.414	9.485	638	24.647	71.7	7.408	576	1.386	350	9.720	28.3		
1936. I.	10.727	1.177	9.058	646	21.608	72.3	6.110	503	1.322	355	8.290	27.7		
II.	11.241	1.215	9.434	650	22.540	73.0	6.185	490	1.303	358	8.336	27.0		
III.	10.608	1.287	8.977	653	21.525	72.4	5.918	546	1.381	359	8.204	27.6		
1935. IV.—1936. III. összesen:	133.992	16.726	110.475	7.590	268.783	72.0	75.996	7.120	17.187	4.179	104.482	28.0		
1936. IV.	10.959	1.251	9.420	653	22.281	72.3	6.283	530	1.372	358	8.543	27.7		
V.	11.267	1.474	9.787	652	23.180	72.6	6.368	585	1.456	356	8.765	27.4		
VI.	10.248	1.553	9.712	648	22.161	72.6	5.880	636	1.507	353	8.376	27.4		
VII.	11.415	1.698	9.662	645	23.420	71.4	6.608	712	1.699	349	9.368	28.6		
VIII.	10.808	1.803	8.958	643	22.212	70.2	6.600	760	1.726	350	9.436	29.8		
IX.	11.643	1.688	9.278	644	23.253	70.6	6.958	679	1.713	349	9.699	29.4		
X.	13.224	1.696	0.010	649	25.579	70.3	7.960	698	1.782	351	0.791	29.7		
XI.	11.539	1.449	10.301	657	23.946	71.9	6.810	595	1.601	355	19.361	28.1		
XII.	14.228	1.531	19.713	664	26.136	70.8	8.253	593	1.568	358	10.772	29.2		
1937. I.	11.031	1.360	9.580	674	22.645	72.0	6.366	551	1.530	365	8.812	28.0		
II.	10.880	1.274	9.975	679	22.808	72.6	6.260	517	1.456	369	8.602	27.4		
III.	11.941	1.493	9.339	682	23.455	71.5	6.784	607	1.565	371	9.327	28.5		
1936. IV.—1937. III. összesen:	139.183	18.270	115.735	7.890	281.078	71.5	81.130	7.463	18.975	4.284	111.852	28.5		
1936. I.—III.	32.576	3.679	27.469	1.949	65.673	72.6	18.213	1.539	4.005	1.072	24.830	27.4		
1937. I.—III.	33.852	4.127	28.894	2.035	68.908	72.0	19.410	1.675	4.551	1.105	26.741	28.0		
Összehasonlítások	1937. III. havában	szám-szerüleg	+1.333	+ 206	+ 362	+ 29	+1.930	—	+ 866	+ 61	+ 184	+ 12	+1.123	—
	1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)		%-ban	+ 12.6	+ 16.0	+ 4.0	+ 4.4	+ 9.0	—	+ 14.6	+ 11.2	+ 13.3	+ 3.3	+ 13.7
	1936. IV.—1937. III. időszakban	szám-szerüleg	+5.191	+ 1.544	+ 5.260	+ 300	+ 12.295	—	+ 5.134	+ 343	+ 1.788	+ 105	+ 7.370	—
	1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)		%-ban	+ 3.9	+ 9.2	+ 4.8	+ 4.0	+ 4.6	—	+ 6.8	+ 4.8	+ 10.4	+ 2.5	+ 7.1
	1937. I.—III. időszakban, 1936. I.—III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám-szerüleg	+1.276	+ 448	+ 1.425	+ 86	+ 3.235	—	+ 1.197	+ 136	+ 545	+ 33	+ 1.911	—
	%-ban		+ 3.9	+ 12.2	+ 5.2	+ 4.4	+ 4.9	—	+ 6.6	+ 8.8	+ 13.6	+ 3.1	+ 7.7	—

*) Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben.*)

Időszak		Összes postai szerveknél:									
		Posta		Távíró		Távbeszélő		Rádió		Összes	
		munkaegységek száma									
		ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban
Az 1930. évben		285.032	62.4	39.086	8.6	122.558	26.8	9.844	2.2	456.520	
Az 1931. évben		242.007	59.9	32.449	8.0	118.819	29.4	10.728	2.7	404.003	
Az 1932. évben		206.558	58.3	25.695	7.2	111.512	31.4	11.074	3.1	354.839	
Az 1933. évben		198.445	58.2	23.550	6.9	108.373	31.8	10.686	3.1	341.054	
Az 1934. évben		202.268	57.8	23.268	6.6	113.602	32.4	11.237	3.2	350.375	
Az 1935. évben		206.848	56.2	23.793	6.5	125.778	34.2	11.671	3.1	368.090	
1935.	IV.	16.708	55.3	1.833	6.1	10.684	35.4	977	3.2	30.202	
	V.	16.581	55.8	1.856	6.2	10.306	34.7	973	3.3	29.716	
	VI.	15.547	53.1	2.019	6.9	10.722	36.6	965	3.4	29.253	
	VII.	17.172	55.8	2.245	7.3	10.391	33.8	962	3.1	30.770	
	VIII.	17.281	56.1	2.367	7.7	10.199	33.1	962	3.1	30.809	
	IX.	17.294	55.5	2.179	7.0	10.710	34.4	972	3.1	31.155	
	X.	19.785	58.4	2.151	6.4	10.940	32.3	971	2.9	33.847	
	XI.	18.313	56.1	1.988	6.1	11.364	34.8	978	3.0	32.643	
	XII.	20.518	59.7	1.990	5.8	10.871	31.6	988	2.9	34.367	
	1936.	I.	16.837	56.3	1.680	5.6	10.380	34.7	1.001	3.4	29.898
		II.	17.426	56.4	1.705	5.5	10.737	34.8	1.008	3.3	30.876
		III.	16.526	55.6	1.833	6.2	10.358	34.8	1.012	3.4	29.729
1935. IV.—1936. III. összesen:		209.988	56.3	2.846	6.4	127.662	34.2	11.769	3.1	373.265	
1936.	IV.	17.242	55.9	1.781	5.8	10.792	35.0	1.011	3.3	30.826	
	V.	17.635	55.2	2.059	6.4	11.243	35.2	1.008	3.2	31.945	
	VI.	16.128	52.8	2.189	7.2	11.219	36.7	1.001	3.3	30.537	
	VII.	18.023	55.0	2.410	7.4	11.361	34.6	994	3.0	32.788	
	VIII.	17.408	55.0	2.563	8.1	10.684	33.8	993	3.1	31.648	
	IX.	18.601	56.4	2.367	7.2	10.991	33.4	993	3.0	32.952	
	X.	21.184	58.3	2.394	6.6	11.792	32.4	1.000	2.7	36.370	
	XI.	18.349	55.1	2.044	6.1	11.902	35.7	1.012	3.1	33.307	
	XII.	22.481	60.9	2.124	5.7	11.281	30.6	1.022	2.8	36.908	
	1937.	I.	17.397	55.3	1.911	6.1	11.110	35.3	1.039	3.3	31.457
		II.	17.140	54.6	1.791	5.7	11.431	36.4	1.048	3.3	31.410
		III.	18.725	57.1	2.100	6.4	10.904	33.3	1.053	3.2	32.782
1936. IV.—1937. III. összesen:		220.313	56.1	25.733	6.5	134.710	34.3	12.174	3.1	392.930	
1936. I.—III.		50.789	56.1	5.218	5.8	31.475	34.8	3.021	3.3	90.503	
1937. I.—III.		53.262	55.7	5.802	6.0	33.445	35.0	3.140	3.3	95.649	
Összehasonlítások	1937. III. havában 1936. III. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 2.199	— + 267	— + 546	— + 41	— + 3.053				
		%-ban	+ 13.3	— + 14.6	— + 5.3	— + 4.1	— + 10.3				
	1936. IV.—1937. III. időszakban 1935. IV.—1936. III. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 10.325	— + 1.887	— + 7.048	— + 405	— + 19.665				
		%-ban	+ 4.9	— + 7.9	— + 5.5	— + 3.4	— + 5.3				
	1937. I.—III, idő- szakban 1936. I.—III, időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 2.473	— + 584	— + 1.970	— + 119	— + 5.146				
		%-ban	+ 4.9	— + 11.2	— + 6.3	— + 3.9	— + 5.7				

*) Az 1936. és 1937. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységeiben.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységeiben is kifejezi, mint-hogy az összforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám erre nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kell hozni. Ez olymódon történik, hogy minden egyes szolgáltatást — a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembe vételével — értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre — a munkaegységre — hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységeiben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak az általános posta-, távíró-, távbeszélő. és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. Az itt közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Ezek az adatok azonban a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek darabszámával nem azonosak.

A munkaegységeiben kifejezett forgalom a múlt évvel szemben 10·3°/o-kal emelkedett. Különösen a posta és távíró üzletág forgalmi eredményei kedvezők, amelyek 13·3, illetőleg 14·6°/o-os emelkedést mutatnak, de jelentékeny a távbeszélő és rádióüzletág munkaegységeinek emelkedése is.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

10. Állandó közvetítőjegyzék használata esetében a közvetítőmenetet kísérő alkalmazott az indító (ellenőrző) hivataltól átvett levélzárlatok átvételét külön átdokönyvben, vagy pedig a zárlatközvetítő könyvben ismeri-e el?

Külön átdokönyvben!

Az A. 2. Szab. 65. §. 9. pontjában foglaltak szerint „a közvetítőmenetet kísérő postai vagy vasúti alkalmazott a zárlatoknak, az állandó közvetítőjegyzéknek és a jelentőiv 1 példányának átvételét a menet indulásakor külön átdokönyvben ismeri el (Pl. A közvetítőjegyzéket, 1 drb. jelentőivet és 15 drb. levélsákot átvettem. Varju Péter vonatvezető)”. Nyilvánvaló tehát, hogy az indított zárlatok átadására az indító (ellenőrző) hivatalnál e célra szolgáló külön átdokönyvet kell használni.

Az idézett §. 11. pontjában szereplő zárlatközvetítőkönyvet a közvetítőmenettel összekötetésben álló hivatalok állítják ki közvetítőmenetet kísérő előtt igazolják, illetőleg hogy abban a közvetítőmenettől átvett, illetőleg annak átadott zárlatokat nyilvántartsák. (Beküldött kérdés.)

11. A csomagok mozgópostai átadásátvételére alkalmas a le-, illetőleg hozzáírás esetében az eltérésről az indító hivatalt értesíteni kell-e akkor, ha a le- vagy hozzáírást ellenőrző tisztviselő végzi?

Igen!

Az A. 2. Szab. 80. §. 13. pont 1. bekezdésében foglaltak szerint „Ha a sommásomagok átadása-átvétele alkalmával hiányt vagy többletet állapítanak meg, az átdokönyvezéken le-, illetőleg hozzáírással kell az eltérést rendezni; az indító hivatalt értesíteni kell (151. v. 541. sz. ny.). A le- vagy hozzáírás módját lásd a 64. §. 11. pontjában“. Az idézett rendelkezés értelmében tehát akár a küldőnc, akár az ellenőrző tisztviselő végzi a le- vagy hozzáírást, az indító hivatalt minden esetben értesíteni kell.

Megjegyezzük, hogy a le- vagy hozzáírást általában szabályozó A. 2. Szab. 64. §. 11. pontja ezzel ellenkező rendelkezést szintén nem tartalmaz. (Beküldött kérdés.)

12. A kincstári hivatalok kötelezve vannak-e a kézbesítőiv lezárásánál az utánvételes és a külföldi szállítólevelek darabszámát külön-külön (részletezve) feltüntetni úgy, amint azt az A. 3. Szab. 92. §. 3. pont 2. bekezdése a leszámolókönyvre nézve előírja?

Nincsenek kötelezve!

Az A. 3. Szab. 92. §. 7., illetőleg a 100. §. 6. pontjában előírtak szerint a kézbesítőnek kiadott szállítóleveleket a kézbesítőivbe, illetőleg annak lezárásába össze-

rabszámmal, külön részletezés nélkül kell beírni. A Kezelési Utasítás ezen túlmenően, a kérdésben hivatkozott rendelkezés értelmében a kiosztásra kerülő szállítólevelek minőség szerinti felsorolását csak a lezárolókönyvben teszi kötelezővé. (Beküldött kérdés.)

13. A postamester az általa ellenjegyzett utalványokat átadókönyvvel vagy pedig elismerés nélkül adja át a rovatolóknak?

Külön elismerés nélkül.

Az A. 2. Szab. 51. §. 8. pontjához be-
ragasztott 157. számú fedőlapon, illetőleg a 9. pontban foglalt rendelkezés szerint a postamesteri hivataloknál az ellenjegyzett utalványoknak átadókönyvbe való átadása felesleges. Eszerint tehát a postamesteri hivataloknál az ellenjegyzett utalványoknak a rovatolóhoz való juttatásánál átadókönyvet nem kell használni. Ez a rendelkezés egyébként összhangban áll az A. 3. Szab. 99. §. 1. pontjának ama rendelkezésével, amely szerint „Belkezelésben külön átadó okiratot még jelentékenyebb forgalmú postamesteri hivatalok sem használnak“. (Beküldött kérdés.)

14. A postamester az utalványok ellenjegyzésénél kék, vagy pedig zöld ceruzát köteles-e használni?

Kék ceruzát!

Az A. 2. Szab. 51. §. 8. pont 2. bekezdésében foglaltak szerint az ellenjegyzőnek az utalványok összehasonlításánál kék ceruzát kell használni. Nem kétséges tehát, hogy a postamester ennél a munkájánál csakis kék ceruzát használhat. A postamester ugyanis a felvett utalványokat nem hivatalvezetői, hanem ellenjegyzői minőségében kezeli s így az ellenjegyzésnél nem használhatja az A. 2. Szab. 13. §. 3. pontjában a helyi ellenőrző, illetőleg a hivatalvezető részére előírt zöldszínű ceruzát, vagy zöld tintát. (Beküldött kérdés.)

15. A napi zárlat után beszédett és a másnapi utalványbevételi naplóban elszámolt utánvételeknél az utalványbevételi naplóban az utánvételi összeg beszédésének napjaként melyik keltet kell jelezni?

Az összeg tényleges elszámolásának keltét!

Az A. 3. Szab. 93. §. 12. pontja szerint „A napi utalványszámadás lezárása után esetleg befizetett utánvételt, a másnapi utalványbevételi naplóba kell beírni s az összeget az utánvételi lappal együtt a hivatali főpénztárban kell megőrizni, de ha a főpénztáros már eltávozott, az összeg

biztonságos megőrzéséről (esetleg a kezelési pénztár vasládájában) gondoskodni kell“. Az idézett pont olyan rendelkezést, hogy ilyen esetben az utánvételi összeg előző napi beszédését az utalványbevételi naplóban jelezni kellene, nem ír elő. De ezt nem is teheti, mert ezeket a napi zárlat után beszédett utánvételi összegek utánvételi lapjait csak az elszámolás napján szabad keletbélyegzővel lebélyegezni, tehát az utalványbevételi napló kelte és az utánvételi lapon alkalmazott keletbélyegző napja között nincs eltérés. (L. az idézett pont 804. sz. javítását és az A. 2. Szab. 46. §. 5. pontját.)

Ha tehát valamely hivatal pénztárszolgálatára 17 órakor befejeződött, a 17—18 órák között kiváltott utánvételi összeget vagy az ügynökség faluzólevélhordó, stb. által feladásra hozott és a pénztárzárlat után beérkező utalványt az ellenőrzőhivatal már csak a másnapi utalványbevételi naplóban számolhatja el. Szabályellenes tehát az az eljárás, amely az ilyen utánvételeket vagy utalványokat a másnapi bevételi naplóban számolja ugyan el, de az utalványt vagy utánvételi lapot az összeg beszédésének napját feltüntető keletbélyegzővel bélyegzi le. (A. 2. Szab. 46. §. 5. p.)

Pénztárzárlat után utalványt csak táviratilag, időntúli küldeményként lehet feladni ott, ahol ez a szolgálat rendszeresítve van. (Ld. 43. §.)

16. Van-e olyan rendelkezés, amely szerint vasárnap és munkaszünetes ünnepnapokon táviratlevelet felvenni nem szabad?

Nincs!

Sem a Táviróüzleti Szabályzatban, sem a táviró kezelést szabályozó különféle rendeletekben nincsen szó arról, hogy a táviratlevelek felvétele csak hétköznapokra volna korlátozva. Ilyen megszorításnak csak akkor volna helye, — a vasár- és ünnepnapok levélkézbesítés szünetelésére tekintettel — ha táviratlevelet másként mint levélként nem lehetne kézbesíteni.

A T. Ü. Sz. 59. §. 9. pontja szerint azonban a táviratlevelet csak akkor kell levélként kézbesíteni, ha a kézbesítő hivatalnak a táviratlevél megérkezésekor éppen kiinduló levélkézbesítő járata van. Ha ilyen kiindulólevél levő levélkézbesítőjártat nincsen, a táviratlevelet közönséges táviratként kell kézbesíteni. Sőt a P. R. T. f. évi 11. számában megjelent 93.319/8. sz. rendelet értelmében azoknak a távbeszélő előfizetőknek, akik távirataiknak távbeszélő útján való kézbesítését kérték, a címükre szóló táviratlevelet is távbeszélőn kell bementeni. (Beküldött kérdés.)

17. Egyik állami hivatal a hitelezett távirási díjakat is magabafoglaló távbeszélő nyugta bemutatása alkalmával azt kívánja, hogy a postahivatal a nyugtát az ő kijelölése szerint válassza ketté s külön nyugtát állítson ki azoknak a hitelezett beszélgetéseknek a díjáról, amelyeket az említett állami szerv saját érdekében folytatott s külön nyugtát azokról a beszélgetési díjakról, amelyek a vetőmag akció alap terhére kezdeményezett beszélgetésekért esedékesek. Ezen kívül ugyancsak elkülönített részletezést kíván mindkét nyugtához a hitelezett távirási díjakról is.

Ezért a teendőért a Tbdasz. VI. táblá-

zatának 17. pontja alatt meghatározott részletezési díjat négyszer vagy csak kétszer kell-e felszámítani?

A részletezési díjat nem kell négyszer felszámítani, hanem a Tbdasz. VI. táblázatának 16. pontjában megállapított Kiállítási díjat kétszer és a 17. pontban megállapított Részletezési díjat szintén kétszer kell felszámítani.

Minthogy az említett állami hivatal utólagos kijelölése alapján a hivatalnak 1 nyugta és 1 részletezés helyett 2 új nyugtát helyesebben két nyugtamásolatot, továbbá 2 új részletezést kell kiállítani, ezek a díjak esedékesek. (Beküldött kérdés.)

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Franciaország.

Franciaországban ezidőszert tudvalevően szociálista kormányzat van uralmon. Annál feltünőbb, hogy e kormányzat postaminisztere milyen eréllyel igyekszik a postaszemélyzet vasárnapi munkaszünetét biztosító régebbi rendelkezések teljes érvényt szerezni. Egyik februárban kiadott köriratában elrendeli, hogy a vasárnap szolgálatot tartó alkalmazottak számát a lehetőségig mérsékelni kell. Azok részére pedig, akik beosztásuk szerint mégis csak vasárnap kénytelenek szolgálatot teljesíteni, esérébe a hét valamelyik köznapiján teljes szabadnapot. A rendelet kiemeli, hogy a vasárnap teljesített szolgálatot nem lehet a hétköznap engedélyezett egy-két órai szolgálatmentességgel, hanem csak teljes szabad nappal kártalanítani; továbbá azt sem engedi meg, hogy egyesek különleges beosztása okul szolgáljon ennek a szabadnap kedvezménynek megvonására avagy megrövidítésére.

Egy másik rendeletével pedig annak a rossz szokásnak igyekszik végét vetni a postaminiszter, hogy a francia postahivatalok eddig a legcsekélyebb rendellenességeket is jegyzőkönyvileg, tehát írásban vizsgálták meg. Ebből azután sok felesleges ügyiratváltás és így munka támadt. Az új rend szerint a francia postahivataloknak a jövőben csak azokat a szolgálati rendellenességeket szabad írásban tárgyalni, amelyek az alkalmazottakkal szemben előreláthatóan fegyelmi eljárásra adnak okot. Min. den más szolgálati vétséget a hivatalvezető

szóbeli úton köteles tárgyalni s ha kell, szóbeli dorgálással vagy egyéb hivatali rendbüntetéssel elintézni.

*

A francia postaminisztérium a postaszolgálat egyszerűsítésére újabban bizottságot küldött ki, amely három albizottsággal igyekszik a részére kijelölt feladat mielőbbi megoldására. Az egyik a postaszolgálat, a második a pénztári és számvetőségi szolgálattal s a harmadik albizottság a táviró-távbeszélő szolgálattal kapcsolatos részletkérdésekkel foglalkozik. A három albizottság munkaköre még nem alakult ki eléggé és inkább a szolgálat részletkérdéseit tanulmányozza, és ezen keresztül igyekszik a jelenleginél egyszerűbb kezelési eljárások bevezetésére a szolgálat minden ágában. (Inf. P. T. T. 1937:75.) (k. j.)

Németország.

Április hó 13-tól kezdve a Zeppelin művek szokott délamerikai útjait kéthetenként önállóan, nem pedig a Lufthansa r. t. rendezésében végzi. Viszont megegyezés jött létre a két légitársaság között, hogy a Zeppelin a délamerikai államokba címzett levélpostai küldemények közül csak a közönséges és ajánlott nyomtatványokat, áruminta küldeményeket és kiscsomagokat szállítja rendszeresen, míg az oda címzett leveleket és levezőlapokat csak a Lufthansa légitársaság járata szállítja a jövőben is.

A Norddeutscher Lloyd és a Hamburg-Amerika Linie, e két leghatalmasabb német hajóstársaság ebben az évben üneplik fennállásuknak 80, illetőleg 90-ik évforduló-

ját. A német postai szaklapok ebből az alkalomból a hajóposta történetéből érdekes részleteket elevenítenek fel. Az angol postahajók már 1700-as évek körül közvetítették postát a tengerentúli világrészek között, bár ezek a hajók igazi dióhéjak voltak a maguk 70–100 tonnás ürtartalmukkal, a mai hajóóriásokkal szemben. Az út Anglia és az Amerikai Egyesült Államok között kb. 105 napig, Braziliába 140, az első gőzhajóknak 27, majd 14 napig tartott; ma pedig már mindössze 5 napig tart. A levéldíjak is igazi szerékkötői voltak akkor még a tömeges postaforgalom kialakulásának. 1899-ben a német hajósvállalatok életképességének bizonyítására egy és ugyanazon három különböző nemzetiségű hajó útján Berlin C. 2. sz. hivatalnak címzett 3 levelezőlapot indítottak útnak Sanghaiból Berlinbe. A német és francia hajójárat a Szezei csatornán át, egy japán gőzös Japánon át vitte a reájuk bízott levelezőlapot, amelyek közül a német hajó lapja 31, a franciáé 36 és a japán útvonalon továbbított lap 40 nap alatt ért célba.

A birodalmi német posta és az Amerikai Egyesült Államok postaigazgatása között létrejött megállapodás alapján 1891 április 1-től kezdve a két igazgatás közötti postaforgalmat a most ünneplő két német hajóstársaság gőzösem berendezett hajóposták a háború kitöréséig, mint a két igazgatásnak közösen fenntartott szervei bonyolították le. Menet német alkalmazott, jövet az amerikai posta alkalmazottjai látták el a hajóposta útközi szolgálatát, úgy, mint a vasúti mozgóposták személyzete, akik mellett a velük utazó amerikai, illetőleg német személyzet kiegészítő szolgálatot tartott. Kezdetben ezek a hajók alig 500 zsák anyaggal közlekedtek, de már a háború előtti időkben ez az anyag mecenként 3000 zsákig szaporodott, a háború óta pedig 4000 zsák egy-egy hajópostamenet átlagos megerhelése. A háború kitörésével a német-amerikai és az angol hajópostaforgalom nyomban megszakadt, de a francia-amerikai hajóposták csak 1917 májusában szűntek be forgalmukat. A háború után az amerikai hajóposta már 1921 júniusában felvette a német birodalmi postáival a tengerentúli postaforgalmat. Ma 55 tengerentúli hajón van német mozgóposta berendezve, amelyeken a közvetített postaanyag jelentékeny részét az 53 főből álló személyzet ütközben fel is dolgozza. (D. P. Z. 1937:6.) (k. j.)

TÁVIRO.

Anglia.

Azelőtt szokásban volt, hogy február 14-én, Szent-Valentin napjára, levélben vagy

levelezőlapon szívélyes üdvözetet küldtek egymásnak. Ez a szokás már megszűnőben volt, azonban a postaigazgatás, az elmúlt évben kiadott külön üdvözlőtávirat úrlap révén, ezt a szokást ismét életre keltette. Ez a távirat úrlap nagy közkedveitségnek örvendett s egyedül Londonban 2000 üdvözlő táviratot küldtek Valentin napra. Ebben az évben a postaigazgatás megismételte a kísérletet s egy új táviratlapot adott ki színes virágszegéllyel, fekete lovon ülő Cupidóval. (Postnachr. 1937:3.)

Ausztria.

Az osztrák igazgatás egyelőre csak a belső forgalomban rendszeresített disztáviratforgalmat mindazokra az országokra ki akarja terjeszteni, amelyek ezt a szolgálatot a nemzetközi forgalomban szintén rendszeresíteni kívánják (Belgium, Dania, Danzig, Németország, Finnország, Nagybritannia, Észak-Irorszag, Litvánia, Luxemburg, Németalföld, Norvégia, Lengyelország, Svédország, Svájc, Liechtenstein-hercegség és Csehszlovákország). Ausztriában a disztáviratért 70 Groschen pótdíjat kell fizetni. Kétféle disztáviratlapot adtak ki, azonban ezek csak egy lapból állanak. Az egyik lap virágcsokrot, a másik gyümölcses megrakott tálat ábrázol. (D. V. Z. 1937: 10.)

Németalföld.

A táviró díjszabást, 1937. február 1. érvénnyel ismét a békebeli mértékre szállították le. Ezek szerint a közönséges távirat díja az első 10 szóig 25 cent, helyi forgalomban 15 cent. A táviratlevél díja 15 cent, helyi forgalomban 10 cent. (Postnachr. 1937:3.)

Németország.

A disztávirat forgalmat 1937. február 16-tól a német-osztrák forgalomban is rendszeresítették. (D. V. Z. 1937:3.)

TÁVBESZÉLŐ.

Amerika.

Távbeszélőszolgálat átutazók részére. Amerikában a távbeszélőforgalom emelése érdekében új távbeszélő szolgálatot rendszeresítettek, az ú. n. „Ferngespräche für vorübergehend Anwesenden” (transit service)-t. Az, aki valamely városban csupán átmenetileg tartózkodik, a távbeszélő központba bejelenti annak a távbeszélő állomásnak a hívó számát, amely állomáson őt távbeszélgetés céljából el lehet érni. Ha most már vele valaki távbeszélgetést kíván folytatni, a hívó félre illetékes távbeszélő központ összeköttetésbe lép a hívott távbeszélő központ megfelelő munkahelyével

s megtudakolja, melyik távbeszélő állomás érhető el a hívott fél. Ennek ismeretében a kívánt összeköttetést létesíti. (Eur. Fernsprechdienst 1937:45.)

Anglia.

Nyilvános távbeszélőfülkék összefirkálása elleni védekezés. A nyilvános távbeszélőfülkék igénybevevői közül soknak igen rossz szokása, hogy várakozás és beszélgetés közben a fülke falát befirkálja s ily módon a fülke falát nemcsak elcsúfítja, hanem annak gyakori tisztítása jelentős és állandó költséget is okoz. Az angol távbeszélő igazgatás ez ellen eredeti módon védekezik. A védekezés módja lélektan hatáson alapszik. Több nyilvános fülkében a távbeszélő készülék mellé egyelőre kísérletként tükröcskét szereltetett fel, amely a beszélő fél figyelmét leköti és azt az írórajzoló tevékenységtől elvonja. A kísérlet a várakozásnak teljes mértékben megfelelt s a kísérleti idő alatt csak egy esetben fordult elő, hogy a tükröt gyémántgyűrűvel összekarcolták. Az angol igazgatás a kedvező eredményt látva, most már elhatározta, hogy a legforgalmasabb tereken 2500 nyilvános távbeszélő fülkét szerel fel ilyen tükröcskékkel, remélve, hogy az ezzel járó kiadás bőven megtérül azoknak a költségeknek megtakarítása révén, amelyet eddig az összefirkált fülkék tisztítására kellett fordítani. Az igazgatás eddig 500 nyilvános távbeszélő fülkét szerelt fel ilyen tükröcskékkel, s azt tapasztalta, hogy míg azelőtt ezek fala már 8—10 beszélő fél után frással és rajzokkal volt tele, addig az most a kísérleti idő eltelte után is mindig olyan tiszta, mint felállításakor. (Eur. Fernsprechdienst 1937:45.) Dr. Kende Félix.

*

Az éjjeli szolgálatot csak férfi alkalmazottak látják el, míg a nők csak a nappali és az úgynevezett késő esti órákban vannak szolgálatra beosztva. (Postnachr. 1937:3.)

*

Az 1934. év október havában végrehajtott első díszabásmérés előtt a távbeszélőhálózat évente körülbelül 3%-kal növekedett. Ezzel szemben az utolsó két esztendőben ez a növekedés kb 15%-ot tett ki. A távbeszélő forgalom pedig a legutolsó rendelkezésre álló adatok szerint a megelőző esztendővel szemben kb 25%-kal emelkedett.

Az elmúlt év folyamán Plymouth és Bristol között kábelt helyeztek üzembe. Ez a berendezés, amelyet kísérleti berendezésnek tekintenek, két egymástól független, ólomburkolatú kábelből áll. A kábeltek mindegyike 19 érpárat tartalmaz, tehát 28

áramkör képzésére alkalmas. Az áramkörök egyrészt a legutóbbi karácsonyi forgalom lebonyolítására már igénybe is vették.

A nemzetközi távbeszélő forgalom az elmúlt évben állandó fejlődést mutat. Londont a nagy európai városokkal jelenleg 143 áramkör köti össze, kb 120.000 km vonal-, és 360.000 km vezeték hosszban. Ezek közül 16 áramkör hosszúsága meghaladja a 1600 kilométert; a leghosszabb a london-moszkvai áramkör, amelynek hossza 3500 km.

Nagybritannia kevésbé lakott részein, mint amilyenek Skócia és Wales, a távbeszélőüzem a háromcsatornás berendezésekről, a földfeletti vezetékekre való áttérés folytán lényegesen megjavult.

Az 1937. esztendő folyamán Anglia és Németalföld, továbbá Észak-Wales és Dublin között távkábelberendezés üzembehelyezését tervezik. További két kábelösszeköttetést terveznek Skócia és Észak-Írország között.

A távbeszélőüzem megjavítását célzó intézkedések közül az elmúlt esztendő folyamán igen nagy sikere volt a beszélő óra intézménynek, valamint a távolsági forgalomban az időtartamnak hárompercenként automatikusan ismétlődő hangjelzéssel történő mérésének.

Az automatikus üzemre való áttérés üteme lényegesen meggyorsult. Az elmúlt év folyamán 314 automatikus távbeszélő központot helyeztek üzembe, ezek közül 44 nagy központ volt. Ezek a számok az 1935. esztendővel szemben több, mint 100%-os emelkedést mutatnak. (E. F. D. 45. sz.)

Dr. Teesz Frigyes.

Franciaország.

Közvetlen rádiótávbeszélő összeköttetés Párizs és New York közt. Az American Telephone and Telegraph Company 1936 december 1-én új közvetlen távbeszélő összeköttetést helyezett üzembe Párizs és New York közt. Az új távbeszélő összeköttetésen a forgalmat rövidhullámon bonyolítják le. Amerikában az adóállomást Lawrenceville-ben, a vevőállomást Netcongban állították fel. A franciaországi adóállomást Pontoise-ban, a vevőállomást Noisau-ban helyezték el. Az amerikai adó és vevőállomás és a new yorki távbeszélőközpont közti összeköttetést légvezeték és kábel útján biztosították. A forgalom lebonyolítására Bell-féle távbeszélőkészüléket használnak. (Eur. Fernsprechdienst 1937:45.)

Jugoszlávia.

A Balkánnal való táviró- és távbeszélőforgalom lebonyolítása szempontjából figyelmet érdemel, hogy Jugoszlávia és Franciaország közt tengeralatti kábelt helyeztek üzembe. E kábelnek a dalmát parton

lévő Icalo és Tunisz közti szakaszát a francia postaminisztérium költségén és garanciájával most fektették le. E kábelszakaszt Tuniszban összekötötték a már meglévő Tunisz—marseilles-i tengeralatti kábellel. Icalo és Belgrád közt az összeköttetést a jugoszláv igazgatás légvezetékek útján biztosította. Az ily módon nyert új francia—jugoszláv közvetlen összeköttetésen a párisi Reuter's Trade Service közlése szerint sikeres távbeszélgetéseket folytattak. (Eurp. Fernsprechdienst 1937:45.)

Dr. Kende Félix.

Németalföld.

A távbeszélő díjszabást ismét mérsékeltek, a következők szerint: a beszélgetés díját az első díjövben (10 km) 6 centról 4 centre, a második díjövben (10—15 km) 12 centról 10 centre szállították le. A díjmérséklés indokolása szerint, a pénzügyi eredmények annyira kedvezőek, hogy a több oldalról elhangzott kívánságokat teljesíteni lehetett. (Postnachr. 1937:3.)

Svájc.

Az elmúlt 1936. évben a belföldi távolsági beszélgetések száma mintegy 1/2 millióval emelkedett, ezzel szemben a helyi beszélgetéseké mintegy 1 1/4 millióval csökkent. Összesen 1,3 millióval kevesebb távbeszélgetés volt, mint az előbbi évben. (Postnachr. 1937:3.)

RÁDIO.

Anglia.

A Rádió-Világszövetség közlése szerint Angliában a műsorrelosztó rádióközpontok száma 347, kb 235.000 előfizetővel. (Radio Woche 1937:14.)

*

Az angol rádió már május 9-én, vasárnap, különösen ünnepélyes „koronázási műsort” ad. A műsorban a legnevesebb művészek lépnek fel. A koronázási ünnepségek napján az angol rádió az összes részleteket közvetíti, a koronázás napjának estéjén pedig, 20 órákor az újonnan megkoronázott angol király a brit világbirodalom összes népeihez beszédet fog intézni. Hogy az európai rádiók milyen körülmények között vesznek részt a koronázás eseményeinek közvetítésében, az még nincs pontosan megállapítva. (Radiowelt 1937:14.)

Franciaország.

Az az intézkedés, amely az orvhallgatókat büntetéként az előfizetési díj ötszörösével sújtja, azzal az eredménnyel járt, hogy ezek nagy része a büntetésnélküli jelentkezést biztosító határidőig, március hó elsejéig, előfizetőként jelentkezett. Ezt bizonyítják a következő számok: a f. évi február hó végén Franciaországban

3,759.690 rádióelőfizetőt tartottak nyilván, az előző év december 31-iki 3,218.541 előfizetővel szemben. E két hónap szaporulata tehát 541.149 előfizető, amely megfelel az 1936. év egész esztendei 590.000-res szaporulatának. (Radio-Woche 1937:14.)

Románia.

Hivatalos adatok szerint Romániában 1937. január hó elsején 162.766 rádióelőfizetőt tartottak nyilván. Ez a szám a román rádió létesítése, tehát 1928 óta megindult komoly fejlődés eredménye. 1928-ban az év végén az előfizetők száma 15.000 volt. Egy esztendővel később ez a szám megkétszereződött (30.026), az 1930. év végén pedig már 52.580-ra emelkedett. Az 1931 évben a fejlődés már nem volt ilyen ugrásszerű, amennyiben az év végén az előfizetők száma csak 67.409-re emelkedett. Kevés volt a szaporulat a további években is (1932—82.829, 1933—84.829) és ez a hanyatlás csak 1934-ben szűnt meg, amikor is az év végén már 105.949 volt az előfizetők száma, 1935 év végén pedig már 131.912 előfizetőt tartottak nyilván.

Románia körülbelül 19 milliós népességét figyelembe véve, 1000 lakosra nem egészen 1 rádióelőfizető esik. Románián kívül még csak Jugoszlávia, Görögország és Törökország tüntet fel ilyen csekély arányszámot.

A román szaksajtó szerint a rádióhallgatók e csekély sűrűségi arányszámának okai abban keresendők, hogy a rádióelőadásoknak nem volt kellő vonzóerejük és hogy a magas előfizetési díjak (detektoros készülék után 300, csöves készülék után 600 lei) nem állanak arányban az általános kereseti viszonyokkal. A hallgatók nagyobb része a külföldi leadások iránt érdeklődik, amely körülmény egyáltalán nem járul hozzá a román rádió népszerűsítéséhez. Hiányzik továbbá a megfelelő rádiópropaganda is, ami a többi országokban eredményes. Rádiókiállítások, az orvhallgatók részére nyújtandó új amnesztia, a rádió kötelező bevezetése az iskolákba, stb. változtatnának a helyzetet. Igen fontos feladat volna az orvhallgatók számának csökkentése.

Az az általános vélemény, hogy az orvhallgatók száma meghaladja a nyilvántartott előfizetők számát. Ezek egy részét csak szigorított ellenőrzéssel sikerülne fizető előfizetővé tenni. (Radio-Woche 1937:12.)

Dr. Teész Frigyes.

Szerkesztői üzenet.

Postahivatal, Szentgotthárd. Az utárványbeviteli naplóban a felvevő kézjegyek alkalmazását az A. 2. Szab. 46. §. 4. pont utolsó bekezdésének utolsó mondata írja elő.

Kiadó: Dr. LŐRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.